

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

.....

PRILOGA K

NOSILEC: Zavod RS za šolstvo

Uredil in oblikoval: Tomaž Kranjc

Skupno poročilo o spremljanju uvajanja ključnih kvalifikacij v programu Avtoserviser (za šolsko leto 2004/2005)

Povzeto po poročilih nosilcev uvajanja posamezne ključne kvalifikacije (KK):

KK slovenščina: mag. Milena Ivšek,

KK tuji jezik: mag. Liljana Kač in mag. Nives Kreuh,

KK matematika: Nada Marčič in mag. Cvetka Rojko,

KK naravoslovje: Anita Poberžnik in Fani Čeh,

KK družboslovje: Igor Lipovšek, Vojko Kunaver, Jožica Gramc

KK športna vzgoja: Gorazd Sotošek.

Ljubljana, oktober 2005

KAZALO

KAZALO	2
UVOD	3
METODOLOGIJA SPREMLJANJA	4
ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA O KATALOGU ZNANJ KLJUČNE KVALIFIKACIJE:	6
Povzetek odgovorov o katalogih znanj ključnih kvalifikacij	10
DIDAKTIČNI VIDIK	11
Cilji	12
Upoštevanje problemskega pristopa	13
Razlike med poukom v programu avtoserviser in poukom v neprenovljenih programih	16
Prednosti timskega načrtovanja in poučevanja	18
Pomanjkljivosti timskega pouka	18
Delež KK v odprtem kurikulumu	19
Ugotavljanje predznanja in razumevanja	19
Povzemanje učne snovi	20
Preverjanje znanja	20
Ocenjevanje znanja	21
Pojasnitev ocene	22
Medpredmetne povezave (Vsebinska prepletenost)	23
Prispevek pouka KK k razvoju poklicnih zmožnosti in k razvoju ključnih zmožnosti	23
Spremljanje projektnega dela v okviru medpredmetno povezanega projekta	24
Metoda:	24
Rezultati z ugotovitvami:	25
Spodbujanje k različnim dejavnostim	25
Vključenost »integriranih ključnih kvalifikacij«	27
KK tuji jezik:	27
KK naravoslovje:	28
KK matematika:	28
KK družboslovje:	28
IZVAJANJE INTEGRIRANIH VSEBIN NARAVOSLOVJA	29
Realizacija integriranih učnih sklopov	29
Smiselnost integracije naravoslovja	30
Povzetek o integraciji vsebin naravoslovja	30
ZAKLJUČNI KOMENTARJI O POSAMEZNIH KK	31
KK matematika	31
KK športna vzgoja	31
KK tuji jezik	32
KK slovenščina	33
POVZETEK IZSLEDKOV SPREMLJANJA	35
PRILOGE so zbrane na ZRSŠ pri Tomažu Kranjcu	36

UVOD

V okviru razvojnega programa za podporo implementaciji »Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja« in projekta (P8) Poskusno uvajanje izhodišč v pilotnih šolah je v šolskem letu 2004/2005 na štirih pilotnih šolah potekalo uvajanje in spremljanje novega izobraževalnega programa AVTOSERVISER. V predmetniku omenjenega programa so do sedaj običajne splošnoizobraževalne predmete nadomestile ključne kvalifikacije (KK), ki pa so obdržale prejšnja predmetna imena. Poročilo o spremljanju podaja nekatere ugotovitve spremljanja uvajanja KK slovenščine, matematike, tujega jezika, družboslovja, naravoslovja, umetnosti in športne vzgoje, medtem ko so ostale¹ kompetence, ki se niso izvajale v obliki »samostojnega predmeta«, spremljane ali znotraj samostojnih splošnoizobraževalnih predmetov ali znotraj (strokovno teoretičnih in praktičnih) vsebinskih sklopov, v katerih so bile povezane skupaj s cilji poklicnih kompetenc.

Poročilo je nastalo na osnovi delnih poročil o izvedbi spremljanja, ki so ga pripravile predmetne skupine ZRSS oz. njihovi člani². Po številnih usposabljanjih (za projektni tim šole, za ožje vodstvo, za celotni razredni učiteljski zbor in posebej za učitelje »predmeta«), ki so potekala pred in med šolskim letom 2004/2005 so Zavodovi svetovalci ob koncu pouka v maju in juniju 2005 izvedli opazovanje pouka in vodeni intervju z učitelji in dijaki. Pri tem so sodelovali z naslednjimi pilotnimi šolami, na katerih se je uvajal novi program:

- Šolski center Ptuj, Poklicna in tehniška strojna šola,
- Šolski center Velenje, Poklicna in tehniška strojna šola,
- Srednja poklicna in strokovna šola Bežigrad Ljubljana
- Tehniški šolski center Nova Gorica, Srednja strojna in prometna šola

Odvisno od vpisa dijakov oz. od števila oddelkov je bilo na nekaterih šolah v opazovanje vključenih več učiteljev, večinoma pa po eden na »predmet«.

Pouk na vseh štirih šolah je potekal po novem, skladno z izvedbenim kurikulumom. Kriteriji kakovosti, po katerih je izvajanja pouka ključnih kvalifikacij in izvedbene kurikule (IK) posameznih šol ocenjevala dr. Klara Ermenc³, so naslednji: »Izvedbeni kurikulum (IK) odraža usklajenost učno-ciljnega in učno-snovnega načrtovanja. Odraža širše razumevanje kompetenčnosti delavca in državljana. Strokovno-teoretske kompetence so uravnovežene s praktičnimi (uravnoveženost usposabljanja za delovno mesto s poklicno transfernim znanjem); različne vrste znanj so uravnovežene. Integracija ključnih kvalifikacij v posamezne vsebinske sklope (VS) je smotrna in relevantna. IK izraža skrb za posameznega dijaka s tem, da upošteva didaktična načela načrtovanja in angažiranja različnih sredstev individualizacije pouka in dela z dijaki. Odprti kurikulum odraža interes lokalne gospodarske skupnosti in je z vidika splošnih ciljev izobraževanja pretehtano vključen v IK. Pomeni razširitev

¹ Te kompetence razvijamo s pomočjo tako imenovanih integriranih ključnih kvalifikacij (IKK): učenje učenja, socialne spretnosti, informacijska pismenost, podjetnost, varstvo pri delu

² Nekateri samostalniki, ki imajo v slovnici tudi ženski spol, pa tudi v naravi jih najdemo v obeh spolnih oblikah, so zgolj zaradi lažjega branja v poročilu le moškega spola, (npr. član, učitelj, dijak, ravnatelj, svetovalec, avtoserviser).

³ Prirejeno po Ermenc, Klara S. (2005): Racionalna evalvacija izvedbenih kurikulumov in načrtovanja projektnih dni v projektu »Uvajanje in spremljanje novega izobraževalnega programa avtoserviser«, Ljubljana; CPI

nacionalno določenih znanj ali nova oz. drugačna znanja, ki jih nacionalni kurikulum ne vključuje. Na operativni ravni so, kjer je možno in smotrno, vključeni socializacijski cilji. IK vključuje tudi podporne sestavine, kot npr. didaktične smernice in načrt za ocenjevanje znanja.«

Kljub temu, da bo to besedilo del poročila o spremljanju, ki ga pripravlja delovna skupina (CPI in ZRSŠ) za spremljanje v okviru Implementacije izhodišč, je treba povedati, da tokratno spremljanje ni evalvacija, ampak bolj študija primerov. In kljub temu, da govorimo o poskusnem uvajanju, moramo vedeti, da ne gre za pravi eksperiment. Ker gre za novost, izsledkov ne moremo primerjati niti s »starim programom« niti z začetnim stanjem. Hipotez, da se bo nekaj spremenilo (na bolje), ne moremo enostavno pripisati zgolj delovanju enega dejavnika, v tem primeru uvedbi novega programa. Morda bo po treh letih lažje, še posebej, če bo tokratne izsledke možno obravnavati kot začetno stanje.

Kar seveda ne pomeni, da se poskusni program postavlja iz nič, ampak da je marsikaj, kar v nadaljevanju ugotavljamo, lahko posledica trenutnega stanja in evropskih trendov v srednjem, še posebej pa v poklicnem šolstvu.

METODOLOGIJA SPREMLJANJA

Za izvedbo opazovanja pouka smo v delovni skupini ZRSŠ za poklicno šolstvo izdelali instrumentarij, ki je omogočal beleženje in kasnejše komentiranje tistih vidikov, ki jih poudarjajo zadnja Izhodišča, pa tudi tistih specifik, ki jih je posamezni predmetni svetovalec želel izpostaviti. Tako so v tem⁴ instrumentariju:

- Vprašalnik o katalogu znanj ključne kvalifikacije
- Oporne točke za vodeni intervju z učitelji-cami KK v pilotnem programu Avtoserviser
- Oporne točke za intervju (s tremi) dijaki v programu Avtoserviser in
- opazovalna lestvica

Med opazovanjem pouka je bila opazovalcem v pomoč **opazovalna lestvica** oz. njena poenostavljena izpeljanka. Zapisovali so si potek ure in opažanja v zvezi s postavkami v opazovalni lestvici. Pozorni so bili na

- izpostavljanje ciljev,
- pojavljanje problemskega pristopa,
- aktivnost dijakov,
- aktivnost učitelja,
- medpredmetno povezovanje,
- povezovanje z življenjem oz. s stroko - poklicem),
- povzemanje,
- ter, če je bilo prisotno, preverjanje in/ali ocenjevanje znanja.

Opazovalna lestvica nima oblike ček liste. Opazovalci so jo uporabili zgolj kot pomoč pri oblikovanju zapisa poteka ure in/ali kot pomoč za določene poudarke.

⁴ Kot podlaga za nastanek instrumentarija so služile izkušnje iz spremljav gimnazijskega in drugih srednješolskih programov, ki smo jih izvajali v zadnjih letih, predvsem pa instrumenti zanje, pri katerih je za nastanek najbolj zaslužna dr. Zora Rutar Ilc.

Vprašalnik o katalogu znanj (KZ) so učitelji izpolnili pred obiskom svetovalca in ga oddali pred opazovanjem pouka. Omogočal je odprte odgovore. Vprašanja so se nanašala na uporabo KZ pri načrtovanju letne priprave na poučevanje, na morebitne prednosti in pomanjkljivosti kataloga KK v primerjavi s katalogom za sorodne neprenovljene programe. Vprašali smo tudi, kaj iz kataloga bi spremenili, ali bi morda kaj dodali ali izločili. Zadnje odprto vprašanje je poizvedovalo po povezovanju splošnih in strokovnih vsebin.

Vodeni intervju z učiteljem je potekal po opazovanju pouka. Nanašal se ni zgolj na opazovano uro, ampak je opravljal vlogo povzemnega intervjuja. Po opazovanju sta svetovalca ZRSS in učitelj najprej opravila refleksijo opazovane ure s pomočjo ugotovitev svetovalca, do katerih je prišel med opazovanjem s pomočjo opazovalne lestvice. Pred intervjujem so bili učitelji opozorjeni, naj ves čas odgovarjajo le o programu avtoserviser in ne o številnih drugih programih, ki jih vzporedno poučujejo. Vprašanja so poizvedovala o ciljih predmeta, o realizaciji ciljev, o metodah in oblikah pouka (predvsem o problemskem pristopu in timskem delu), povzemanju obravnavane snovi, preverjanju znanja, načinih ocenjevanja, pojasnjevanju ocene, pa tudi o vključenosti integriranih ključnih kvalifikacij (IKK) v opazovani predmet, o vsebinski prepletenosti znanj, o razvoju poklicnih zmožnosti, o razvoju ključnih kompetenc.

Nekaj svetovalcev je opravilo le intervju z učitelji in učenci, ker so bili dijaki v času obiska že na praksi do konca pouka, tako da je bilo opazovanje pouka manj kot intervjujev.

Za **intervju z dijaki** je bil pripravljen spisek opornih točk. Določen je bil slučajni način izbora dijakov za intervju (vprašanja so postavili dijakom številka n , $n+2$, $n+6$, kjer je n poljubno število med 1 in 7, številka pa se nanaša na zaporedno številko dijaka v dnevniku oddelka). Vpraševali smo po uporabnosti naučenega, po metodah in oblikah pouka, po načinih in oblikah preverjanja znanja, merilih ocenjevanja znanja, vključevanju integriranih ključnih kvalifikacij in po pozitivnih in/ali negativnih vtisih o programu.

Metodološka obogatitev je bilo spremljanje⁵ učiteljic tujega jezika:

»Spremljava KK tuji jeziki v programu avtoserviser je potekala celo šolsko leto v okviru usposabljanja učiteljic angleščine in nemščine. Model usposabljanja z učiteljicami angleščine in nemščine je **kombinacija usposabljanja na daljavo (uporaba e-pošte) in srečanj v živo**. Usposabljanje na daljavo je bilo vsebinsko zastavljeno tako, da so učiteljice spoznale katalog znanja, izdelale priprave po učnih sklopih, letne učne priprave, priprave na učno uro, izdelale gradivo za pouk, si ga izmenjale in medsebojno komentirale. Glavna prednost takega načina usposabljanja je v vzajemnem učenju v skupini. Vloga svetovalk je bila v strokovni podpori in usmerjevalna: s pripravo nalog, z dajanjem povratnih informacij na opravljene naloge, z vodenjem oz. organizacijo srečanj v živo in nujenjem informacij o dodatni literaturi ali pri razčiščevanju dilem. Učiteljice so v šolskem letu 2004/05 dobile na daljavo tri naloge in imele možnost devetih srečanj v živo. V usposabljanje je bilo vključenih sedem učiteljic, od tega 4 profesorice angleščine in 3 profesorice nemščine. V poročilu o spremljavi pa so obravnavani odgovori na vprašanja iz intervjuja z učitelji

⁵ Kač, Kreuh: Poročilo o spremljanju v prilogi 3

oz. gradivo 5 učiteljic, od tega 3 učiteljice angleščine in 2 učiteljici nemščine. Angleščino so učiteljice poučevale kot 1. tuj jezik (66 ur letno), nemščino pa kot ena kot 1. tuj jezik (66 ur) in ena kot 2. tuj jezik – predmet iz odprtega kurikula šole (33 ur letno). V poročilo nismo mogli vključiti vseh profesorice, saj sta dve spremljavo odklonili.«

Opravili smo:

21 opazovanj pouka posamezne KK, 28 intervjujev z učitelji in 28 intervjujev s po tremi dijaki.

	Število učiteljev	Opazovanj pouka	Intervjujev z učitelji
Slovenščina	5	3	4
Športna vzgoja	4	4	4
Naravoslovje: zdravje	4	4	4
Naravoslovje	4	1	4
Družboslovje	4	2	3
Matematika	4	4	4
Tuji jezik	5	3	5

ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA O KATALOGU ZNANJ KLJUČNE KVALIFIKACIJE:

1. Ali ste uporabili KZ pri načrtovanju letne priprave na pouk? Če da, kako? Če ne, zakaj?

Slovenščina: Vsi učitelji slovenščine so uporabili katalog znanja za letno načrtovanje pouka, in sicer so upoštevali cilje, ki so vodilo pri načrtovanju učnih sklopov, in standarde, ki so vodilo pri vrednotenju dijakovih dosežkov. V enem primeru so delali predvsem neumetnostna besedila v povezavi s strokovnimi predmeti in praktičnim poukom, za umetnostna besedila jim je zmanjkalo časa. Uporabili so tudi nove metode dela.

Tuji jezik (angleščina, nemščina): Učiteljice angleščine in nemščine so dobro seznanjene s katalogom KK tuji jezik za program avtoserviser. Opredeitev ciljev v katalogu je ustrezna in omogoča doseganje zadanih ciljev.

Družboslovje: učitelji dobro poznajo in uporabljajo katalog znanja. Katalog se jim zdi uporaben.

Pomaga pri osmišljanju pokrajine. Omogoča veliko povezav pri iskanju uporabnih rešitev in povezav s prakso in življenjem samim.

Športna vzgoja: Katalog znanj sta dva uporabila pri načrtovanju le delno, ker nekaterih vsebin zaradi materialnih in prostorskih pogojev ne moreta izvajati. Iz KZ so v letni pripravi uporabili usmerjevalne in operativne cilje in standarde znanj pri načrtovanju ciljev in vsebin.

Naravoslovje: Na vseh štirih šolah učitelji uporabljajo KZ naravoslovja pri načrtovanju letne priprave in neposrednem načrtovanju učnih sklopov. Učitelji (3) ocenjujejo, da KZ omogoča večjo fleksibilnost oz. izbiro učnih ciljev glede na učne situacije in s tem večjo možnost vključevanja vsebin, ki so vezane na stroko. Učitelji so v tem šolskem letu izbrali predvsem tiste cilje, ki se navezujejo na stroko, ekologijo bodo vsi (4) realizirali v drugem letniku. Učitelji naravoslovja (4) so mnenja, da so cilji v primerjavi s prejšnjimi bolj splošni in omogočajo večjo možnost izbire vsebin, ki so v neposredni navezavi na stroko ali življenje.

Naravoslovje - Zdravstvena vzgoja: vse učiteljice so ga uporabile pri načrtovanju. Zdravstveno- vzgojne vsebine, ki so zapisane v vsebinskem sklopu Vzgoja za zdravje v katalogu Naravoslovje, so obravnavali pri predmetu Naravoslovje, nekaj pa v obliki integracije pri praktičnem pouku in projektnih tednih.

Vsebine vzgoje za zdravje so se dobro integrirale v zgradbo organskih sistemov in tam so obravnavali naloge kože, pomen osebne higiene in še poseben poudarek dajali odgovornosti za zdravje. Tako so obravnavali tudi vsebinski sklop varne in zdrave hrane. Vsebinsko so dopolnili še v projektnem tednu (v Velenju še s povezavo s sistematičnim pregledom), ki je vključeval tudi meritve funkcije organov (sluh, vid, motoriko) ter vsem učencem dali zloženko z vsebino Dodaj dnevu zajtrk in gibanje. Pri razrednih urah pa so obravnavali vsebinski sklop varne in odgovorne spolnosti. V drugem projektnem tednu so dali poudarek komunikaciji, urejenosti, nošenju uniforme, pravilnemu izboru obutve za zdravje nog ter temo Sam sem odgovoren za svoje zdravje. V Ljubljani so integrirali nekaj manj vsebin iz področja vzgoje za zdravje, ker bi učiteljica potrebovala veliko časa za pripravo, kar je bilo ob njeni tedenski obremenitvi (27 ur pouka !) izjemno težko.

2. Katere so po vašem mnenju prednosti v primerjavi s Katalogom znanj za sorodne neprenovljene programe?

Slovenščina: S treh šol navajajo naslednje prednosti: vsebine / izobraževalni cilji niso razporejeni po letnikih, zato jih učitelj v izvedbenem kurikulumu lahko prilagodi strokovnim predmetom
odprtost kataloga znanja
njegova ciljna naravnost in iz tega izhajajoča možnost razporejanja posameznih vsebinskih enot po celem triletju,
svoboda pri izbiri konkretnih vsebin za uresničevanje določenih ciljev, torej tudi možnost integracij z drugimi ključnimi kvalifikacijami, s praktičnim poukom ...
uresničevanje temeljnih zmožnosti (ključnih kompetenc?)
Samo v enem primeru je učitelj zapisal: »Po mojem mnenju jih ni.«

Tuji jezik (angleščina, nemščina): Novi »Katalog znanja ključne kvalifikacije tuji jezik« za program avtoserviser temelji na nacionalnem standardu ključne kvalifikacije za tuji jezik. Njegova novost je v tem, da je namenjen pouku kateregakoli tujega jezika v srednjem poklicnem izobraževanju, da je uporaben za različno število ur ključne kvalifikacije v predmetniku šole in da je usklajen z evropsko primerljivo ravniyo znanja tujega jezika. Tako so cilji pouka tujega jezika v katalogu usklajeni z jezikovno ravniyo A2, kot jo opredeljuje sklepni dokument Sveta Evrope »Okvirna priporočila za učenje in poučevanje jezikov« iz leta 1996. Novo v tem katalogu so tudi poglavja o vrednotenju znanja, o uporabi informacijske in komunikacijske tehnologije ter poglavje o učnih strategijah.

Katalog v primerjavi s prejšnjim katalogom znanj za srednje poklicno izobraževanje ne našteva tem niti ne opredeljuje učne snovi, temveč opredeli globalne cilje. Te razdeli v tri kategorije: v sprejemanje besedil v tujem jeziku, v tvorjenje besedil v ustreznih sporočanjih okoljih in ter v kategorijo osnovnega sporazumevanja na določenem poklicnem področju. Operativni cilji pouka KK tuji jezik pa so razporejeni v štiri večje jezikovne zmožnosti: v poslušanje, branje, govorjenje in pisanje. V okviru posamezne jezikovne zmožnosti so zapisani standardi znanja na tako splošni ravni, da jih je možno uporabiti v vseh izobraževalnih programih in na različnih ravneh znanja tujega jezika (1. ali 2. tuji jezik).

Matematika: Učitelji različno razumejo matematične kompetence, ki jih določa katalog znanja za matematiko. Na treh šolah se učitelji zavedajo raznovrstnosti kompetenc in poskušajo z ustreznim načrtovanjem in izvajanjem učnega procesa omogočiti dijakom razvijanje teh kompetenc. Na eni šoli pa je pojmovanje matematičnih kompetenc še vedno nekoliko preozko in so pri načrtovanju in izvajanju pouka poudarjene le tiste kompetence, ki so tesneje povezane z matematičnimi vsebinami.

Na dveh šolah je diferenciacija razvidna v nalogah, ki jih učitelj pripravi za učno uro in domače delo ter v organizaciji dela dijakov pri pouku. Na drugih dveh šolah je bila diferenciacija slabo razvidna.

Povezovanje s stroko in medpredmetno povezovanje se na dveh šolah uspešneje izvaja in se začne s skupnim timskim načrtovanjem v začetku šolskega leta ter nadaljuje s sprotim timskim načrtovanjem skozi vse šolsko leto. Ožje povezovanje se opaža pri projektnih tednih, v ospredje stopajo predvsem vsebine obdelave podatkov. Na tretji šoli je funkcionalno povezovanje matematičnih vsebin in stroke močnejše, ker učitelj pokriva obe področji, medtem ko širše medpredmetno povezovanje še ni zaživel.

Le na eni od opazovanih šol uporabljajo grafična računalna, ker jih na drugih šolah nimajo. Na tej šoli jih zelo pogosto vključujejo v pouk. Na isti šoli so uporabljali računalnike (Excel) v projektnem tednu, drugače jih še niso vključili v pouk. Na drugi šoli imajo dijaki možnost uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije v okviru dodatnih 16 ur. Na ostalih dveh šolah pa je področje IKT še nerazvito.

Učitelji različno sprejemajo novo vlogo, ki jo predvideva katalog znanja za MAT v SPI. Pomembno mesto ima pri tem vključevanje v timsko delo na šoli. Na šolah, kjer učitelj matematike bolj celovito timsko sodeluje z učitelji stroke in ostalih predmetov, je njegova vloga ustrežnejša.

Družboslovje: pohvalili, da omogoča sodelovanje med učitelji (timsko delo). Dobro je, da je oblikovan po tematskih sklopih, in boljši od prejšnjega, ker so napisane dejavnosti in minimalni standardi.

Športna vzgoja: Prednosti novega KZ so: v boljši opredelitvi ciljev in standardov znanj, in da je bolj konkretiziran. En učitelj Kataloga znanj za program Avtoserviser ni primerjal s starim katalogom in ne more oceniti prednosti in pomanjkljivosti, en pa prednosti novega KZ ni zasledil.

Naravoslovje - zdravstvena vzgoja: Katalog je le delno mogoče primerjati s neprenovljenimi programi, saj gre za povsem drug pristop vključevanja vsebin. Teme Delovanje človeškega telesa in vzgoje za zdravje v neprenovljenih programih ni.

Naravoslovje: Prednosti vsi (4) učitelji ocenjujejo, da v primerjavi s Katalogom znanj za sorodne neprenovljene programe nov KZ omogoča večjo izbiro vsebin, ki so v navezavi na stroko.

3. Katere so po vašem mnenju pomanjkljivosti v primerjavi s Katalogom znanj za sorodne neprenovljene programe?

Slovenščina: Večina ne govori o pomanjkljivosti kataloga, le v enem primeru je zaslediti skrb za uresničevanje književnih vsebin (kar bi pomenilo obogatitev, predvsem kanonska besedila v literarnozgodovinskem pregledu). Dodano je še, da učitelj tudi to lahko uresniči, če mu delo v skupini to le dopušča, saj mu cilji pri literarnem pouku to omogočajo.

Športna vzgoja: Največja pomanjkljivost je premajhno število ur za realizacijo vseh ciljev. Takšen KZ je uresničljiv pri treh urah tedensko. Pomanjkljivost KZ je v tem, da je neizvedljiv z eno uro tedensko. Pomanjkljivost je torej v premajhnem številu ur ŠV. Dijaki zahtevajo igro in ne novih vsebin.

Naravoslovje - zdravstvena vzgoja: Katalog KK je v celoti težko realizirati.

Naravoslovje: Nihče od učiteljev ni navedel pomanjkljivosti novega KZ za naravoslovje v primerjavi s Katalogom znanj za neprenovljene programe. Vsi učitelji so navedli, da v KZ pogrešajo več priporočenih dejavnosti za uresničevanje ciljev. Didaktična priporočila so presplošna.

4. Ali bi katalog znanj kaj spremenili? Če da, ali bi kaj izločili, kaj dodali?

Slovenščina: Ena učiteljica pogrša: več književnih vsebin oziroma pregled kanonske literature, kar je sicer možno vključiti v projektne tedne. Druga bi dodala kriterije za ocenjevanje. Tretja bi samo izločala, nikakor dodajala.

Družboslovje: učitelj bi si želel, da bi bili v njem objavljeni tudi opisniki za preverjanje in ocenjevanje. Pogreša umestitev projektnih tednov v katalog in okvirno časovno razporeditev tematskih sklopov. Ekologijo, ki jo je lažje obravnavati v projektnem tednu, bi obravnavala skozi vse leto; tudi skozi pouk stroke.

Športna vzgoja: Polovica vprašanih kataloga ne bi spreminjala. Druga polovica bi iz KZ izločila ples, ker dijaki tega nočejo izvajati. Želi si možnosti, da bi lahko sami izbrali kakšen šport glede na materialne pogoje in tradicijo šole..

Naravoslovje: Dva učitelja predlagata združitev vsebinskih sklopov Delovanja človeškega telesa in ohranjanja zdravja. Mnenja sta, da se cilji navezujejo in bi takšna rešitev omogočila bolj kvalitetno realizacijo. Ena učiteljica bi dodala hitrost kemijske reakcije in vplive na hitrost v navezavi z delovanjem katalizatorja v avtomobilu.

5. Ali katalog znanj KK omogoča povezovanje splošnih in strokovnih (teoretičnih in praktičnih) vsebin? Če da, kako? Če ne, zakaj?

Slovenščina: Katalog znanj omogoča povezovanje splošnih in strokovnih vsebin pri besedilnih vrstah (npr. neuradni pogovori; uradni pogovori s strankami, uradni pogovori s poslovnimi partnerji; predstavitev osebe/kraja/poti; opis predmeta, delovnega postopka, naprave in njenega delovanja; poljudoznanstvena oddaja, vest o zanimivostih; radijska in/ali televizijska reklama) in pri drugih jezikovnih ciljih, (npr. poimenovanje stvari na podlagi opisa/definicije; sopomenke, protipomenke, nadpomenke oz. podpomenke in besedna družina; stilno zaznamovane besede; žargonske besede; prevzete besede idr.)

Posamezne besedilne vrste (delovni dnevnik, poročilo o delu, strokovne predstavitve, tako pisne kot govorne ...) je možno uresničiti bolj funkcionalno prav prek povezav. Težje je vsebine povezovati pri književnosti.

Družboslovje: Katalog je omogočil povezavo s prakso (odstranjevanje starih vozil).

Športna vzgoja: KZ omogoča povezovanje splošnih in strokovnih vsebin z dopolnjevanjem teoretičnih in praktičnih vsebin, vendar za to pri eni uri tedensko ni interesa dijakov, ki si želijo predvsem igro. Pri eni uri tedensko ne more zagotavljati povezovanja splošnih in strokovnih vsebin, ker za to ni časa.

Naravoslovje - Zdravstvena vzgoja: Vse so poudarile da katalog omogoča povezovanje, ker zahteva pripravo načrta izvedbe. V Velenju in Ptuju je bilo izpostavljeno povezovanje in velik poudarek na bioloških vsebinah v povezavi z zdravjem. Dobro se je dalo povezati tudi vsebino prve pomoči z varstvom pri delu.

Povzetek odgovorov o katalogih znanj ključnih kvalifikacij

Učitelji pri večini »predmetov« dobro poznajo in uporabljajo katalog znanja, razen pri športni vzgoji, kjer nekaterih vsebin zaradi materialnih in prostorskih pogojev ni mogoče izvajati. Iz kataloga so upoštevali cilje in standarde, uporabili so tudi predlagane metode dela. Nekateri cilje iz katalogov so uresničili v projektnih tednih. Na treh šolah pri matematiki niso uresničili ciljev, ki jih omogoča pouk z grafičnimi računalni, ker jih kljub številnim urgencam še vedno niso nabavili. V poročilu izvajalca spremljanja sicer piše »niso dobili«. Glede na to, da sta dve od teh treh šol v projektu MoFAS, bi bil pravilnejši termin *nabavili*, saj z njim izražamo aktivno vlogo šole – medtem ko pri besedi »dobili« vlogo šole vidimo zgolj kot pasivnega prejemnika. Katalogi znanj KK imajo glede na kataloge znanj sorodnih predmetov številne prednosti. Tako izobraževalni cilji niso razporejeni po letnikih, kar omogoča fleksibilnejše načrtovanje izvedbe in prilagajanje tempu strokovnih predmetov. Učitelji so opazili odprtost kataloga, ciljno naravnost, svobodo pri izbiri konkretnih vsebin za uresničevanje posameznih ciljev, možnost povezovanja z drugimi ključnimi kvalifikacijami in s praktičnim poukom. Novost kataloga za tuje jezike je, da je uporaben za katerikoli tuji jezik, da omogoča pouk z različnimi tedenskimi urami pouka in da je usklajen z evropsko primerljivo ravni tujega jezika. Ne našteva tem, ne opredeljuje učne snovi, ampak opredeli globalne cilje sprejemanja in tvorjenja besedil in opredeli osnovno sporazumevanje na določenem poklicnem področju. Pri matematiki katalog omogoča doseganje raznovrstnih kompetenc, ki lahko zaživijo, če se učitelji vključujejo v timsko delo na šoli. Pri družboslovju je prednost njegovo oblikovanje po tematskih sklopih, pri športni vzgoji tudi pohvalijo njegovo večjo konkretnost. Pri naravoslovju omogoča večjo izbiro vsebin, ki so v navezavi s stroko. Nova je tudi umestitev teme Delovanje človeškega telesa. Katalogi imajo tudi pomanjkljivosti. Učitelji jih vidijo: pri slovenščini eden dvomi v uresničljivost književnih vsebin, pri športni vzgoji enoglasno opozorijo na premajhno število ur pouka, pri naravoslovju pa, da je celoten katalog KK težko realizirati in da pogrešajo več priporočenih dejavnosti za uresničevanje ciljev. Izprašani učitelji bi v kataloge dodali kriterije za ocenjevanje oz. opisnike. Medpredmetno tematiko ekologije (okoljske vzgoje), ki jo zdaj obravnavajo le v projektnem tednu, bi obravnavali skozi vse leto, tudi pri pouku stroke. Umestili bi projektne tedne in okvirno časovno razporeditev, kar kaže, da se še ne znajdejo pri avtonomnem načrtovanju svojega pouka. Spojili bi vsebinska sklopa Delovanje človeškega telesa in Ohranjanje zdravja. Zaradi vpliva na delovanje katalizatorja bi dodali tudi poglavje Hitrost kemijske reakcije. Polovica učiteljev športne vzgoje bi izločila ples, češ da ga dijaki nočejo izvajati. Katalogi po večinskem mnenju učiteljev omogočajo povezovanje splošnih in strokovnih vsebin. Teh so naštevali največ pri slovenščini, kjer so tudi poudarili, da je posamezne besedilne vrste lažje uresničiti prek povezav. Vsebine književnosti pa je težje povezovati s stroko. Učitelji naravoslovja poudarijo, da katalog omogoča povezovanje tako, da zahteva načrt povezovanja učitelja in laboranta naravoslovja s kolegi, ki poučujejo strokovne vsebinske sklope. Pri športni vzgoji zaradi majhnega števila ur ni interesa za povezovanje s stroko niti za teoretični del športa – dijaki si želijo predvsem igro.

DIDAKTIČNI VIDIK

Za oceno uvedbe ključnih kvalifikacij z didaktičnega vidika smo uporabili opazovanje pouka, intervju z učitelji in intervju z dijaki. Instrumentarij smo predhodno uskladili v delovni skupini svetovalcev, ki strokovno podpirajo učitelje v poklicnem izobraževanju. Dovoljena so bila specifična vprašanja, ki podrobneje osvetljujejo problematiko posamezne ključne kvalifikacije.

Osredotočili smo se na sklope vprašanj v zvezi s:

- cilji posamezne KK,
- upoštevanjem problemskega pristopa,
- prednostmi in pomanjkljivostmi timskega načrtovanja,
- deležu KK v odprtem kurikulumu,
- ugotavljanjem predznanja in razumevanja,
- povzemanjem učne snovi
- preverjanjem znanja
- ocenjevanjem znanja
- realizacijo integriranih ključnih kvalifikacij (IKK) znotraj posamezne KK
- vsebinsko prepletenostjo znanj
- najpomembnejšimi razlikami med poukom v novem programu in pouku v neprenehanih programih.

Svetovalci v posameznih ključnih kvalifikacijah so obdelali tudi specifična vprašanja, npr. prepletenost oz. integracijo dela naravoslovja v strokovno vsebinskih sklopih.

Cilji

Pri KK **naravoslovje** (N=4) učitelji kot najpomembnejše cilje navajajo:

dijake navajati na opazovanje, primerjanje, sklepanje, odločanje (4)

razvijanje zavesti pravilnega ravnanja z okoljem in naravo (4)

osvestiti dijake za pomen ohranjanja zdravja (4)

učiti odgovornega ravnanja do okolja (4)

uvajati v osnovne eksperimentalne pristope (3)

pomen pravilne prehrane (3).

Učitelji (3) ciljev ne obravnavajo skupaj z dijaki, vsi pa so mnenja, da jih dijaki spoznajo in usvojijo skozi učni proces. Iz razgovorov z dijaki je razvidno, da večinoma razumejo obravnavano učno snov in ne pogrešajo posebej napovedi, kaj se bodo učili. Vsi dijaki so potrdili, da na koncu obravnave vedo, kaj je bistvo učnega sklopa. En učitelj obravnava cilje z napovedjo na začetku šolskega leta in pred obravnavo večjih učnih sklopov.

KK **slovenščina** (N=3): Cilji učne ure so bili jasno postavljeni, opazne so bile aktivne metode dela, od učnih oblik je bila frontalna in skupinska, v enem primeru individualna.

KK **tuji jezik**: Kot cilje pouka KK tuji jezik razumejo učiteljice, ki poučujejo tuji jezik kot prvi TJ tako, kot so zapisani v katalogu: sprejemanje (branje in poslušanje) besedil v tujem jeziku, tvorjenje besedil v ustreznih sporočanjških okoliščinah, osnovno sporazumevanje na poklicnem področju. Učiteljica, ki poučuje TJ kot 2. TJ pa je cilje pouka prevedla na bolj konkretno raven. Vse učiteljice so mnenja, da so

dosegle vse cilje, zastavljene na začetku leta, razen ene, ki se je vključila med šolskim letom (porodniška odsotnost) in ni bila seznanjena s tem, katere učne cilje si je njena predhodnica zadala pri pouku. Učne cilje so učiteljice na začetku šolskega leta predstavile na primerih poklicnih nalog bodočega avtoserviserja ali pa z razlago.

Pri **matematiki** učitelji cilje predmeta različno interpretirajo. Nekateri učitelji kot najpomembnejše cilje predmeta navajajo nekatere pomembne novosti pouka matematike v SPI, npr. povezovanje s stroko, uporaba žepnega računalja, reševanje besedilnih nalog iz vsakdanjega življenja, razvijanje logičnega razmišljanja, reševanje problemov, manj izvajanja postopkov. Menijo, da navedene cilje dosegajo. Nekateri pa kot cilje predmeta izpostavljajo vsebinske cilje iz svoje letne priprave. Ugotavljajo, da jim vseh zastavljenih ciljev ne uspe realizirati. Vsi učitelji so pri opazovanih urah dijakom predstavili učne cilje ter opozorili na povezave bodisi znotraj matematike ali s stroko. V intervjujih so navedli, da pri vsaki učni uri dijakom predstavijo cilje, kar so potrdili tudi dijaki. Eden od učiteljev je posebej izpostavil, da v začetku šolskega leta predstavi cilje predmeta za celo šolsko leto.

Dijaki na vseh šolah so izjavili, da niso vključeni v načrtovanje vsebin in ciljev pouka in si ne predstavljajo, kako bi lahko bili. Se pa včasih upoštevajo njihovi predlogi o oblikah ali metodah dela v razredu.

KK družboslovje: Cilji ure so bili jasno izpostavljeni (2X), skladni katalogu KK. Učitelj je ob zemljevidu in prosojnici nakazal namen obravnave tematike.

KK športna vzgoja:

- kompenzacija negativnih posledic daljšega sedenja v šoli ter preprečevanje poklicnih obremenitev,
- približati športno vzgojo dijakom,
- gibalna znanja,
- razvoj motoričnih sposobnosti in usvojitve gibalnih znanj (2X), predvsem tehnike.
- dati tako znanje, da lahko igrajo kakšno od športnih iger. Drugih ciljev ne morejo dosegati z le eno uro tedensko.

Cilje ure v uvodnem delu dijakom niso predstavili, ker so te vaje že delali. Zastavljene cilje dosežejo le pri nekaterih dijakih, pri tistih, ki se izmikajo pa ne. Ena ura tedensko je veliko premalo za tolikšno energijo, kot jo imajo ti dijaki. V eni uri se komaj spoznajo in umirijo, drugi dijaki z več urami ŠV imajo veliko več znanja in je z njimi lažje vaditi. V Novi Gorici imajo srečo, da so dobili še eno uro v okviru odprtega kurikula šole. Tako so cilji dosegljivi, še bolje bi bile tri ure tedensko. Velik problem pa je velikost vadbenih skupin, ki bi morale obsegati 20 dijakov, kot je predlagano v Katalogu znanj in ne več.

Le en učitelj omenja, da cilje v pripravi na pouk deli po ravneh, kot to predvideva Katalog znanja.

Upoštevanje problemskega pristopa

Pri **naravoslovju** učitelji navajajo, da so se večinoma trudili uvajati elemente problemskega pristopa:

- dijake so vodili skozi eksperimentalno delo s vprašanji; niso jim ponudili dejstev, ampak so jih navajali na opazovanje, razmišljanje in sklepanje (3)

- izhajali so iz primerov, ki so dijakom znani iz njihovega življenja oziroma poklicnega področja in jih s vprašanji vzpodbujali k razmišljanju (ogljikove, dušikove spojine v neposredni navezavi na prehrano) (2)
- problemska vprašanja so postavljali kot uvod v obravnavo nove snovi in pri tem poskušali izhajati iz dijakovih izkušenj. (2)

V intervjuju so dijaki povedali (na vseh štirih šolah), da se pri pouku naravoslovja veliko pogovarjajo, učitelji jih na začetku sprašujejo in potem sledi razlaga.

KK slovenščina: Med neposrednim opazovanjem pouka, in sicer treh učnih ur pri treh učiteljih, je v dveh primerih šlo za timsko poučevanje, uri sta bili zelo dobro načrtovani in izvedeni, v enem primeru je bila izvedba učne ure manj učinkovita. Tematsko so opazovane ure zajemale obravnavo Uradnih in javnih besedil na primeru učne teme – vremenska napoved, vozni red, TV - spored; iskanje aktualnih podatkov na spletnih straneh; mali oglas in povratna informacija o opravljenem pisnem ocenjevanju znanja, kjer so dijaki predhodno pisali nalogo objektivnega tipa: razčlemba neumetnostnega besedila. Vsebina besedila v testu je bila s področja avtomobilizma.

1. primer

Uro slovenščine sta izvedla dva učitelja: slovenist in informatik. Cilji ure so bili konkretni in jasno predstavljeni. Naloge so bile konkretne, zanimive, primerne, spodbujale so dijake k preiskovanju virov, izbiranju (npr. na katere načine je mogoče priti do ustrezne informacije o voznem redu). Podatke so morali izbrati, zbrati, kopirati (v Word), urediti.

Delo je bilo organizirano v 4 skupinah (po 4 dijaki):

skupina – iskanje podatkov o vremenu v Sloveniji

skupina – potovanje z vlaki

skupina – letalski poleti z Brnika

skupina – TV spored

Časa za iskanje podatkov ob računalniku je bilo 15 minut, dovolj (če bi dijaki v skupini prej končali, bi dobili dodatne naloge)

Spodbudno učno okolje, npr. učiteljeva spodbuda za reševanje naloge, npr.:

»Skušajte priti do podatkov z lastnim znanjem in z izkušnjami, ki jih imate; znotraj skupine se posvetujte med seboj.«

Ko so iskali vremenske podatke za Švico, so morali uporabiti znanje nemščine (branje, razumevanje podatkov, prevajanje).

Predstavitve ob zaključku ure:

Eden iz skupine (ne da bi to vedel vnaprej) je predstavil način, kako je prišel do podatkov. Učenec je najprej prebral nalogo, opisal postopek reševanja naloge, prebral rezultat – podatke o vremenu; demonstriral orientacijo na zemljevidu in na vremenski karti; govoril tudi o biometeorološki napovedi. Podatke je tudi interpretiral. Enako je potekala predstavitve ostalih skupin.

2. primer

Uro slovenščine sta izvedla dva učitelja, slovenistka in učitelj strokovnega predmeta. Tema učne ure – oglasi (za avtomobile). Najprej so naredili povzetek prejšnje učne ure – kje vse so iskali oglase za avtomobile: internet, Oglasnik, oglasne deske, časopisi, radio. Nato so se učili, kako so razporejeni oglasi v časopisu; kakšen namen imajo; kakšna je vsebina in zunanja oblika malih oglasov.

Učiteljica sta napovedala cilj – danes bodo opazovali oglase prek interneta in jih primerjali z oglasi v časopisu. Dobili so delovne liste in rešili naloge. Nato jih je učitelj strokovnega predmeta vodil na internet (www.avto.net) – na največji slovenski avtomobilski oglasnik.

Primerjali so hitrost iskanja informacij oz. podatkov; vnaprej določili okvir iskanja in obseg/število podatkov. Opazili so, da so v časopisu okrajšave, na spletu pa je zapis besed v celoti (boljša razumljivost) ter da so fotografije na spletu vidnejše, jasne.

Naloga: Poiskali so oglas, ki jim je posebej všeč; izpisali podatke s spleta za izbrani oglas in ga nato primerjali in vrednotili.

KK tuji jezik: Problemski pristop so vključile v svoj pouk 3 učiteljice, in sicer na tri načine: z nalogami, ki so zahtevale od dijakov samostojno iskanje podatkov o varnosti pri delu in oblikovanje pravil, ki veljajo v delavnici, ter zapis pravil v tujem jeziku, s projektnim delom (delo z besedilom in izdelavo predstavitve s pomočjo e-prosojnic) in pa z igranjem vlog. Ena učiteljica odgovarja, da problemskega pristopa ni vključila v pouk, ker se ji zdi tak pristop za raven pouka tujega jezika v tem programu prezahteven.

KK matematika: Pri opazovanih urah so učitelji uporabljali aktivne metode dela. Pri treh urah so dijaki naloge izvajali individualno in po potrebi sodelovali oz. si medsebojno pomagali. Učitelji so delo usmerjali frontalno, se odzivali na vprašanja dijakov in spremljali ter spodbujali delo posameznikov. Pri tem so bili usmerjeni bolj na dijake, ki so potrebovali več podpore.

Na dveh šolah so dijaki izjavili, da jim je pouk matematike v srednji šoli bolj všeč, kot je bil v osnovni šoli, da jim učitelji znajo približati matematiko in se trudijo z dodatnimi razlagami, če vsebin ne razumejo, zato jim zaupajo. Dijaki treh šol izražajo nezadovoljstvo zaradi slabega sodelovanja sošolcev pri pouku. Na eni šoli menijo, da bi bil pouk še mnogo boljši, če v oddelku ne bi bilo sošolcev, ki jih ne zanima poklic za katerega se izobražujejo in so zelo moteči pri delu ostalih. Na drugi od teh šol pa zamerijo učiteljem oziroma šoli, da ne poskrbi za večji red pri pouku oziroma ne kaznuje dijakov, ki motijo izvajanje pouka.

Pri eni opazovani uri je bila uporabljena kompleksnejša metoda skupinskega dela (Jigsaw), ki pa ni bila najbolj ustrezno izbrana glede na temo, ki se je obravnavala. Pripravljeno gradivo ni dovolj uspešno usmerjalo dijakov k razmišljanju. Ni bilo videti, da bi dijaki pridobili vsebinska ali procesna znanja, ki jih niso že obvladali.

Predznanje dijakov in njihovo poročanje pri učni uri bi se dalo bolj kvalitetno izkoristiti. Pri eni opazovani uri je bil prisoten problemski pristop in učitelj je navedel, da dosega problemskost s primeri iz prakse, z nalogami preiskovanja in s samostojnim delom dijakov. Pri drugi uri je dana naloga bila le nekoliko problemska, učitelj pa meni, da včasih uporabi problemske naloge, predvsem primere iz poklica. Tretja ura je bila primer povezave matematičnih znanj s stroko in sicer kot priprava na projektno delo pri strokovnem predmetu in praktičnem pouku. Pri četrti uri je dejavnost dijakov bila usmerjena v povezovanje matematičnega znanja postopkov z vsebinami strokovnih predmetov.

KK družboslovje: problemskost pouka bomo predstavili s primeroma:

Primer 1:

Učitelj je v okviru predmeta družboslovje obravnaval zgodovinsko vsebino – »Slovenski narodni prostor po I. svetovni vojni«. Na začetku ure je jasno izpostavil cilje učne ure in ob zemljevidu in prosojnici nakazal namen obravnave tematike. Prav

tako je učitelj ves čas učne ure dijake navajal na delo z učbenikom. Ura je bila kombinirana, čeprav je bila učna oblika frontalna, pa so se v njej ves čas kazali tudi elementi individualnega dela s ciljem čimbolj aktivirati in motivirati dijake, ki so se ves čas učne ure v večini dobro odzivali na učiteljeva vprašanja. Vprašanja, ki jih je učitelj zastavljal, so bila problemsko zasnovana in tudi ves pouk je bil zastavljen problemsko. Novo snov je učitelj razlagal ob prosojnici in ob zemljevidu tako, da je na prosojnici odkrival elemente učne ure, ki so jih dijaki prebrali in komentirali s svojimi besedami, učitelj pa je delal iz njihovih komentarjev logične zaključke. Prav tako je učitelj logično razložil vsako novo besedo ali pojem. Pri obravnavi pojma »Slovenija« se je ves čas navezoval na predznanje dijakov (leto 1848 in program zedinjena Slovenija), dijaki pa so morali ves čas po korakih analizirati tekst iz prosojnice (elemente je odkrival s prosojnice sproti). Določene pojme (npr.: plebiscit) so dijaki odkrivali tudi ob uporabi učbenika. Prav tako so dijaki morali za domačo nalogo vprašati stare starše, kako se je v obdobju med obema vojnoma imenoval njihov domači kraj (poitalijančevanje!) oziroma kakšni so bili takrat imena in priimki. Ura je bila ves čas zelo dinamična, jezik jasen, učitelj pa ima pri delu v razredu avtoriteto. Prav tako sem opazil, da je ves čas učne ure učitelj vpletal zanimivosti in primere, zelo se je posluževal metode demonstracije na zemljevidu. Iz vsega tega je opazovalec sklepal, da tudi sicer učitelj dela na zelo podoben način in dijake spodbuja k miselnim aktivnostim, zaradi česar je ura dinamična in razgibana. V več primerih je bilo možno opaziti povezovanje novega znanja s poklicem kot tudi spodbujanje dijakov k oblikovanju lastnih stališč.

Primer 2:

Tema: Izseljevanje Slovencev. Cilji ure so bili jasno izpostavljeni, skladni s katalogom KK. Pouk je bil klasičen s prepletom individualnega in frontalnega pouka. Dijaki so si bistvo, ki ga so ga delno poiskali sami delno pa z učiteljevo pomočjo, zapisali v zvezek. Učiteljeva govorica je bila opogumljajoča in spodbudna ter namenjena vsem in vsakomur. Uporabljali so zemljevid, prosojnice, učbenik in delovni zvezek. Morebitni novi pojmi so bili razloženi in tudi na vsa vprašanja dijakov je bilo odgovorjeno. Če se je le dalo, se je učitelj navezoval na pojmovanja in znanje dijakov. Dijaki so bili aktivni in samostojni. Sprotna sta bila tudi preverjanje znanja in utrjevanje, ki je potekalo na tak način, da so dijaki povedali svoj primer. Pri tem je učitelj pazil, da je zastavljal vprašanja, na katera so posamezni dijaki lahko odgovorili. Opazovalec je imel občutek, da so eni dijaki zelo motivirani, razgledani in uspešni pri pouku družboslovja, drugi pa so slabo motivirani, imajo šibko predznanje in težave celo pri izražanju najenostavnejših misli (morda tudi zaradi treme pred zunanjim opazovalcem)

KK športna vzgoja: Problemsko ur ne morejo zastavljati zaradi premajhnega predznanja (3X). Dijaki počasi napredujejo v znanju zaradi velikih vadbenih skupin. V Novi Gorici problemski pristop uporabljajo pri vadbi v fitnesu, ko dijaki ugotavljajo, katere mišice so aktivne na posamezni napravi.

Razlike med poukom v programu avtoserviser in poukom v neprenovljenih programih

KK tuji jezik (N=5): Vseh pet učiteljic trdi, da so razlike med poukom TJ v programu avtoserviser in poukom v neprenovljenih programih, in sicer pri sami učni vsebini in načrtovanju. Pred začetkom šolskega leta je novo timsko in medpredmetno načrtovanje na ravni šolskega kolektiva, drugačna je tudi organizacija pouka (npr. projektni tedni), način poučevanja in ocenjevanja.

KK slovenščina: Veliko delajo z delovnimi listi in z učbenikom v šoli, naloge iz delovnega zvezka pa so za domačo nalogo. Učijo se pretežno iz zvezka, kar prepisujejo s table. V glavnem učitelj pove, kaj bodo delali, snov razloži, zapiše na tablo, učenci prepisujejo, doma pa delajo vaje. Sprotnih domačih nalog nimajo dosti, za domače branje pa preberejo knjige.

KK naravoslovje: timsko sodelovanje (4), večja prepletenost vsebinskih znanj predvsem na projektnih tednih (4), skupno načrtovanje in realizacija integriranih vsebin (4).

KK družboslovje: Glede na dosedanje delo in delovne izkušnje učiteljev, ki poučujejo ne le v več programih, ampak celo na treh šolah) njihova naravnost ostaja ista, tako da pomembnih razlik med poukom v programu avtoserviser in poukom v neprenovljenih programih ni.

KK športna vzgoja: V programu avtoserviser je le 1 ura ŠPV tedensko!!! Razlike med ostalimi programi in avtoserviserjem vidi učitelj (1x) v možnih medpredmetnih povezavah.

Prednosti timskega načrtovanja in poučevanja

Vsi 4 učitelji **naravoslovja** ocenjujejo, da je timsko načrtovanje zelo dobro, pri tem navajajo:

- večja usklajenost pri obravnavi sorodnih vsebin oz. ciljev (4)
- racionalizacija časa, vsebine se ne podvajajo, ampak se dopolnjujejo (3)
- seznanjenost z delom pri drugih predmetih, kar je zelo dobro (4)
- bolj usklajeno delo, ker vedo drug za drugega (3)

KK slovenščina: V novih programih gre pri pouku neposredno za navezovanje na stroko, že pri načrtovanju integriranih ur in tudi tematsko; več opozarjanja je, kje in kdaj se bo o tem govorilo; velik napredek je pri tinskem delu. Veliko več je sodelovanja s kolegi v zbornici, poudarjen je vzgojni cilj – dijak ni le številka.

Učitelji so v pogovoru posebej pohvalili projektne tedne, izpostavili so samostojno delo dijakov in samostojni nastop pred občinstvom; večje neposredno sodelovanje z učiteljem; delo dijakov v skupini, posvetovanje, navajanje na poslušanje sošolca, izmenjava mnenj, vrednotenje lastnega dela in dela sošolcev.

Dijaki vidijo prednosti v učenju pisanja dnevnika, poimenovanju predmetov. Poveča se zanimivost ure, ker jih ta vsebina zanima, ker se to učijo pri drugih predmetih, ker delajo samostojno.

KK tuji jezik (N=5) Kot prednosti timskega načrtovanja učiteljice navajajo medpredmetno načrtovanje učnih vsebin, usklajevanje ciljev pouka tujega jezika s cilji strokovno-teoretičnih predmetov, izmenjava izkušenj in mnenj med kolegi v zbornici, sodelovalno učenje pri načrtovanju pouka, bolj kakovosten in zanimiv pouk, predvsem pri sodelovanju TJ s praktičnim poukom.

KK matematika: Učitelja dveh šol poudarjata, da je timsko načrtovanje vplivalo na zaporedje in globino obravnave snovi pri pouku matematike, ter na pristope pri poučevanju.

KK družboslovje: Prednosti vidijo v povezovanju strokovnih predmetov in splošnih; čeprav timsko načrtovanje in delo zahteva precej časa.

KK športna vzgoja: Vključen niso bili v noben tim pri načrtovanju, razen pri projektne tednu, kamor so vključil plavanje in drugič fitnes. Delo na teh urah je bilo veliko boljše, ni bilo opravičevanja, vsi so prinesli opremo. Menijo, da so k temu so pripomogle manjše vadbene skupine.

Pomanjkljivosti timskega pouka

KK naravoslovje: timsko načrtovanje zahteva več časa, namenjenega za načrtovanje in usklajevanje med predmeti (4); problem je organizacija (3); v danih pogojih, ker poučujejo še neprenovljene programe, jim zmanjkuje časa za kvalitetno timsko delo (3).

KK slovenščina: (dijaki) premalo časa, morala bi biti blok ura. Učitelji: Pri tinskem poučevanju vseeno prevlada učitelj, čigar ura je.

KK tuji jezik (N=5): Pomanjkljivosti timskega načrtovanja pa so po mnenju učiteljic nekontinuiranost ali celo izpad takega sodelovanja med šolskim letom zaradi pomanjkanja časa in volje ali zaradi daljše odsotnosti enega izmed učiteljev. Kot

pomanjkljivost navaja ena učiteljica, da je zaradi timskega načrtovanja vsebin manj poudarka na vsebinah lastnega predmeta.

KK matematika: Na eni šoli učitelj ugotavlja, da so v timsko delo vložili veliko začetnega zanosa, interesa, energije in časa, vendar se jim zdi, da so nekoliko pregoreli in ne ugotavljajo ustreznih učinkov takega sodelovanja. Na tej šoli načrtujejo naslednje leto usposabljanje za timsko delo in v urniku predvidene 3 ure tedensko za delo tima. Največ težav se pojavlja pri usklajevanju časa za timsko delo učiteljev in zaradi manjše pripravljenosti nekaterih učiteljev za odprto sodelovanje.

KK družboslovje: Glede na filozofijo, ki je v ospredju pri uveljavljanju novega programa, je največja ovira pri uveljavljanju timskega pristopa obstoječa organizacija pouka – ker na šoli hkrati poteka pouk za ostale programe po starem. Pri izvajanju projektnih tednov pride najbolj do izraza povezovanje splošnih in strokovnih vsebin, čeprav timsko načrtovanje in delo zahteva precej časa. Letos so ob terminskem usklajevanju to občutili kot pomanjkljivost, glede na to, da je ta model eden od programov na šoli. Ta novost pa zahteva veliko časa.

KK športna vzgoja: Povezal se je z matematiko, načrtovala sta, a do izvedbe ni prišlo (1x).

Delež KK v odprtem kurikulumu

KK naravoslovje: (N=4) Trije učitelji ocenjujejo, da v odprtem kurikulumu lahko realizirajo cilje KK naravoslovje, delež pa je zelo odvisen od aktivnosti posameznega učitelja. Vsi učitelji imajo možnost aktivnega sodelovanja v odprtem kurikulumu. En učitelj ugotavlja, da ciljev naravoslovja v odprtem kurikulumu ne more realizirati.

KK slovenščina: Organizacija odprtega kurikulumuma je avtonomija šole, zato je včasih težko dobiti nerazporejene ure za predmet, prevladuje interes strokovnih predmetov in praktičnega pouka. Problem je tudi izvedba ure, kjer sta prisotna dva učitelja; pojavi se vprašanje plačila ure, saj učitelj sodeluje v svojem prostem času. V enem primeru pa je velik posluš za ure slovenščine v odprtem kurikulumu – na to je vplival rezultat ankete z delodajalci, ki so izpostavili, da dijaki morajo imeti razvite komunikacijske zmožnosti.

KK tuji jezik: Pouk TJ na dveh šolah ni bil prisoten v odprtem kurikulumu šole, medtem ko je na eni z 2 dodatnima urama mesečno za spoznavanje in uporabo IKT pri pouku angleščine ter na drugi v celoti s 33 urami letno in tremi projektnimi tedni pri pouku nemščine kot 2. tujega jezika.

KK matematika: V odprti kurikulum je vključena le na eni šoli. Eno uro na teden (dodatno) poteka pouk matematike v računalniški učilnici za polovico dijakov oddelka.

KK športna vzgoja: le na eni šoli 1 dodatna ura.

Ugotavljanje predznanja in razumevanja

KK naravoslovje: (N=4) Učitelji (3) ugotavljajo predznanje dijakov v vodenem razgovoru, s vprašanji. En učitelj za ugotavljanje predznanja uporablja delovne liste. Predznanje ugotavljajo običajno kot uvod v novo učno snov. Razumevanje večinoma ugotavljajo s sprotnim postavljanjem vprašanj. Preverjanja v obliki delovnih listov se ne poslužujejo. Pred pisnim preizkusom izpeljejo uro utrjevanja. Učitelji navajajo, da

imajo premalo časa za druge oblike preverjanja (ena ura na teden). Dijaki so potrdili izjave učiteljev in na vseh šolah so izjavili, da če sledijo pouku in postavljajo vprašanja, obravnavano snov razumejo že v šoli in se doma praviloma učijo največ dve uri pred pisnim testom.

KK tuji jezik: (N=5) Tri učiteljice ugotavljajo predznanje dijakov pred obravnavanjem nove snovi, tako slovnice kot strokovnih tem, že obravnavanih pri strokovnih predmetih. Ugotavljanje predznanja je potekalo s pomočjo vprašanj in odgovorov v ustni in pisni obliki. V dveh primerih pa predznanja niso ugotavljali. Štiri učiteljice ugotavljajo razumevanje snovi pri dijakih sproti, preko reševanja nalog v pisni ali ustni obliki, ena učiteljica pa razumevanje ugotavlja tako, da jih preprosto vpraša, če razumejo.

KK družboslovje: izkušeni učitelji prilagajajo oblike in metode glede na predznanje dijakov (to je šibko, večinoma so to zadostni učenci v OŠ) in glede na njihove potrebe po osvajanju tistih splošnih znanj, ki jim bodo prišla prav v življenju.

KK športna vzgoja: Cilji iz Kataloga znanj, ki se nanašajo na taktiko športnih iger so težko ali nedosegljivi, zaradi slabega športnega predznanja. Večina dijakov obvlada le nogomet. Najslabše je s predznanjem iz gimnastike.

Povzemanje učne snovi

KK matematika: Pri pouku se naredijo povzetki snovi. To je bilo razvidno iz opazovanih ur ter iz mnenj učiteljev in dijakov. Pri eni od ur so npr. bili posamezni dijaki med učno uro in na koncu povabljeni, da so predstavili svoje rešitve, kar je skupaj z učiteljevimi dopolnitvami predstavljalo povzetke obravnavane snovi.

KK naravoslovje (N=4): Iz intervjuja z učitelji in dijaki je razvidno, da trije učitelji sami povzamejo bistvene elemente obravnavane snovi. En učitelj pa v določenih učnih sklopih povzame obravnavano snov skupaj z dijaki.

KK tuji jezik (N=5): Tri učiteljice navajajo, da med šolskim letom cilje stalno povzemajo, in sicer z miselnimi vzorci in z ustno ponovitvijo na koncu ure ali na začetku naslednje ure. Ostali dve učiteljici od petih spremljanih ne povzemajo ciljev med šolskim letom, ena od njih jih samo na začetku šolskega leta predstavi, druga pa meni, da povzema samo učne vsebine s pomočjo delovnih listov.

Preverjanje znanja

KK naravoslovje: Nobeden učitelj ne izvaja skupinskega preverjanja, preverjajo je le sproti s postavljanjem vprašanj in razčiščevanjem nejasnosti.

KK slovenščina: Predznanje dijakov seveda preverjajo, na različne načine, najpogosteje s postavljanjem vprašanj. Ostaja pa še vedno odprto vprašanje, v koliki meri dijaki snov razumejo. Dijaki bi morali večkrat poročati o svojem delu, kaj so ugotovili. Učitelji ugotavljajo, da dijaki niso pripravljeni poslušati drugih dijakov. Posebej v skupini, ko poroča, se dijak ne zaveda, da je to tudi njegovo delo. Težko jih je (dijake) pripraviti do tega, da bi popravili načrt, izdelek. Po zaključenem učnem sklopu preverijo znanje dijakov, dijaki dobijo običajno ustno povratno informacijo, potem morajo dopolniti svoje izdelke. Po mnenju dijakov znanje sproti preverjajo,

učitelj jim pove, kaj bodo delali, pri delu pomaga. Učitelj preverja znanje dijakov, tako si tudi najbolj zapomnijo. Pri tem delu imajo v glavnem učne liste, pri književnosti pa učbenik in delovni zvezek. Domačih nalog ni veliko, za domače branje preberejo določene knjige.

KK tuji jezik: Sprotno preverjanje: Vseh pet spremljanih učiteljic navaja, da sprotno preverjanje izvajajo stalno, tako pisno kot ustno, čeprav ena med njimi meni, da je ustno preverjanje v primerjavi s pisnim zaradi velikega števila dijakov oteženo. Ustno preverjajo snov prejšnje ure ali pa na začetku novega učnega sklopa, da preverijo predznanje dijakov. Ustno preverjanje je pri vseh napovedano.

KK matematika: O spremljanju in preverjanju znanja so zbrane izjave učiteljev in dijakov. Trije učitelji sproti v razgovoru z dijaki in z opazovanjem njihovega dela preverjajo njihovo razumevanje in predstave. Povratne informacije so bodisi individualne ali frontalne, ko učitelji ocenijo, da je to potrebno. En učitelj ima določeno v urniku dodatno uro na teden za individualne konzultacije z dijaki. En učitelj omenja predvsem naloge, ki jih daje dijaku in jih pisno rešujejo. Učenci omenjajo tudi domače naloge kot preverjanje znanja. Učitelj nato opozori na bolj pogoste in značilne napake, ki jih opazi. Vsi učitelji pred pisnimi preizkusi znanja izvedejo preverjanje na tak način, da dijaki samostojno rešujejo naloge, učitelji pa potem frontalno predstavijo tiste dele nalog, ki dijaku povzročajo več težav.

KK družboslovje: Znanje preverjajo pisno in ustno; vprašanja so vsebinsko, oblikovno in taksonomsko raznovrstna, ocenjujejo tudi skupinsko delo.

KK športna vzgoja: Znanja pred ocenjevanjem ne preverja. (1x)

Ocenjevanje znanja

KK naravoslovje (N=4): za ocenjevanje se poslužujejo skupinske oblike npr. test (3), ocenjujejo pa tudi ustno odgovarjanje dijakov(3), plakate (3), projektno delo (2) in dodatne zadolžitve (1). Učitelji se poslužujejo testa zaradi omejitve s časom, na razpolago imajo namreč samo eno uro na teden.

KK slovenščina: Učitelj ustno sprašuje, če postavi podvprašanja, je ocena nižja. Pri pisnem izdelku je pomembno: obseg, napake in vsebina. Običajno se uspeh ovrednoti s točkami. Ocenjujejo pisno in ustno:

- ustno – 2x govorni nastop na določeno temo (npr. opis predmeta; podvozje, pnevmatika ...); v enem primeru zelo uspešno izvajajo govorne nastope v delavnici, ti so tudi ocenjeni po vnaprej določenih kriterijih;
- pisno – 3X, in sicer pišejo pisni izdelek ob umetnostnem besedilu, razčlemba neumetnostnega besedila (npr. predstavitev kraja, razumevanje javnih obvestil /iskanje podatkov .../) in tvorijo neumetnostno besedilo.

Dijaki so povedali (glej 1. primer): Merila za oceno niso točno določena, dijaki približno vedo, kaj je za katero oceno. Pri ustnem spraševanju dobijo 3 vprašanja.

Delajo tudi skupinsko, učitelj oceni tudi sodelovanje dijakov v skupini. Pozitivne ugotovitve: ne pišejo veliko, ne zdi se jim zahtevno, profesorica ni prestroga.

Pomanjkljivosti: »nepismenost« dijakov: spisi, sploh pisanje, težko je spis začeti. Če je v razredu nemir, je včasih vprašan »nedolžni« učenec, kar kaže na to, da ocenjevanje še vedno uporabljajo kot sredstvo discipliniranja in ne kot objektivno ugotavljanje kompetentnosti.

KK tuji jezik: Štiri učiteljice navajajo, da dajejo jasne povratne informacije po preverjanju tako, da dijaku povedo, česa se mora še naučiti in kje so njihove

prednosti ter na kakšen način naj se doma učijo (glasna izgovorjava besed, ki si jih ne morejo zapomniti, učenje besed ob slikah, medsebojna učna pomoč dijakov). Vrzeli v znanju pred ocenjevanjem pa odpravlja ena učiteljica tako, da dijaki rešujejo poskusne teste, kasneje pa rešitve skupaj komentiramo. Dijakom ena učiteljica jasno pove, kaj pričakuje pri preverjanju znanja. Dijak ima tudi možnost, da s samoooceno sodeluje pri analizi lastnega dela in oblikovanju ocene. Ena učiteljica navaja, da vrzeli v znanju po preverjanju ne morejo odpraviti v razredu, ker je razred preštevilčen.

KK matematika: Vsi učitelji za pisno ocenjevanje uporabljajo pisne preizkuse. En učitelj izvaja tudi ustno ocenjevanje in ocenjevanje delovnih listov, pri čemer so znani kriteriji za ocenjevanje učnih listov. Dijaki so pred ocenjevanjem seznanjeni s kriteriji ocenjevanja, pri pisnih preizkusih pa tudi z ocenjevalno lestvico. Pri prvih projektnih tednih še ni bilo vključeno ocenjevanje pri matematiki, ker so dijaki pridobivali novo znanje. Želijo pa pripraviti tudi projektne tedne, pri katerih bo možno ocenjevanje.

KK družboslovje: Znanje ocenjujejo pisno in ustno po dogovoru; pri projektne delu ocenjujejo tudi skupinsko delo. To se jim zdi pomembno, saj se ob tem gradi samozavedanje dijakov in se razvijajo različne spretnosti.

KK športna vzgoja: Kriterije dijakom predstavi ob ocenjevanju (1). Kriterije ocenjevanja je en učitelj dijakom prebral, koliko so jim znani, ne ve. (1) Dijakom pa kriteriji ocenjevanja niso znani, ne vedo od kod je kakšna ocena. Pojasnila ocene ne dobijo in to jih moti. Ne vedo kdaj bo ocenjevanje, najavljeno jim je bilo le testiranje (1). Številčne ocene so jim všeč, pri ŠV imajo večinoma zelo dobre ocene. S kriteriji ocenjevanja so bili seznanjeni in s tem ni bilo težav. Učitelj je ocenjeval znanje – pravilnost izvedbe, rezultati niso bili pomembni. Ob praktični nalogi so slabši dobili tudi vprašanje iz teorije in so si tako lahko izboljšali oceno (1). S kriteriji ocenjevanja (1) seznanjeni dijake tako, da jih razobesi na oglasni deski, dijakom jih tudi ustno razložijo pred ocenjevanjem. Teoretičnega znanja ne ocenjuje, ker je za to premalo časa.

Pojasnitev ocene

KK naravoslovje: Vsi dijaki so izjavili, da pri naravoslovju vedo koliko in kaj je potrebno znati za določeno oceno. Učitelji jim to običajno povedo na uri utrjevanja pred testom. Če želijo dodatno pojasnitev ocene, jim učitelji tudi natančneje razložijo. Izjave dijakov so potrdili tudi učitelji. Pri enem učitelju se dijaki sami ocenijo in oceno ustrezno argumentirajo. Po izjavi učitelja so večinoma zelo kritični in je njihova ocena realna. Dijaki so s takšnim načinom ocenjevanja zelo zadovoljni. Učitelji ne uporabljajo opisnikov za pojasnjevanje ocen na pisnih preizkusih oziroma za ustno spraševanje. Vsi pa uporabljajo opisnike za ocenjevanje plakatov in projektne delo na projektne tednu.

KK slovenščina: Učitelji dijakom pojasnijo oceno običajno ob skupni popravni pisnega izdelka; učitelj ustno pove komentar. Navodila za pisni izdelek dobijo dijaki hkrati z naslovom; pri testu je navedeno število točk, ki jih lahko doseže. Dijakom niso všeč poprave spisov.

KK tuji jezik (N=5): Štiri učiteljice navajajo, da pisno ocenjujejo s pomočjo točkovnika in odstotkovnimi pragovi med ocenami. Ustno pa ocenjujejo s pomočjo opisnikov za ustno ocenjevanje (razgovor med dijakom in učiteljem na določeno temo). Ena učiteljica navaja, da dijakom vnaprej predstavi kriterije ocenjevanja, jim vedno pojasni svojo oceno, dijakom poda primere odgovorov, dijaki pa lahko sodelujejo pri

ocenjevanju, podajo svoje mnenje. Ena učiteljica pa pojasni oceno tako, da poskuša dijaku razložiti, kje bi lahko dosegel boljši rezultat in kje bi moral znanje dopolniti.

KK matematika: Po pisnih preizkusih se opravi tudi skupna analiza nalog, z učiteljevo pomočjo se rešijo naloge, pri katerih so bile napake pogostejše. Trije učitelji tudi navajajo, da ob analizi nalog skupaj z dijaki pregledajo napake in skušajo ugotoviti, zakaj je do napak prišlo.

KK družboslovje: Pomembna se jim zdi sprotna povratna informacija o doseženemu znanju.

KK športna vzgoja: kriteriji so dijakom dveh šol tako dobro znani, da ne sprašujejo. Učitelji so pripravljeni obrazložiti ocene. Na eni šoli pa kriterijev ne poznajo in to dijake moti.

Medpredmetne povezave (Vsebinska prepletenost)

KK slovenščina: (dijaki so odgovorili, da so povezave malokdaj vidne): IKK socialne spretnosti: odnos do stranke – vljudnost izražanja. Učitelji: Delo dijakov ob računalniku še bolj izpostavi interes dijakov, sicer so bili aktivni pri iskanju informacij, primerjanju, pokazali so visoko stopnjo razumevanja, ker je bila tema neposredno povezana z njihovim praktičnim izobraževanjem. Učitelji vidijo, da je pouk, povezan z drugimi predmetnimi področji, veliko bolj učinkovit.

KK tuji jezik: Vseh pet učiteljic navaja, da je v programu avtoserviser boljša vsebinska prepletenost znanja, to je bilo sistematično načrtovano in kasneje izvajano pri pouku in v okviru projektnih tednov. Pri pouku TJ so se prepletala znanja vseh KK, prav tako pa tudi vsebine strokovnih predmetov in prakse.

KK naravoslovje (N=4): Program omogoča večjo vsebinska prepletenost znanj kot pri dijakih v ostalih poklicnih programih. (4)

Del naravoslovja je integriran v stroko, ta del načrtujemo in izvajamo skupaj s učitelji stroke. Bolj smo seznanjeni z delom kolegov in pri tinskem načrtovanju dejansko realiziramo večjo povezanost. (4)

KK matematika: Povezovanje s stroko in medpredmetno povezovanje se na dveh šolah uspešneje izvaja in se začne s skupnim tinskim načrtovanjem v začetku šolskega leta ter nadaljuje s sprotnim tinskim načrtovanjem skozi vse šolsko leto. Ožje povezovanje se opaža pri projektnih tednih, v ospredje stopajo predvsem vsebine obdelave podatkov. Na tretji šoli je funkcionalno povezovanje matematičnih vsebin in stroke močnejše, ker učitelj pokriva obe področji, medtem ko širše medpredmetno povezovanje še ni zaživel.

Športne vzgoje po pričevanju dijakov niso povezovali z drugimi predmeti.

Medpredmetnih povezav na urah ne izvajajo, tudi na športnem dnevu ne, a bodo še poskusili. Pri tem je bilo tudi nekaj odpora kolegov.

Prispevek pouka KK k razvoju poklicnih zmožnosti in k razvoju ključnih zmožnosti

KK tuji jezik (N=5) Tri učiteljice navajajo, da sta pouk in znanje angleščine vedno bolj pomembna pri vseh poklicih, pri poklicu avtoserviser pa pouk angleščine lahko

pomaga predvsem tako, da dijaka usposobi za razumevanje podatkov o avtomobilih, ki so v angleščini, in na sporazumevanje z angleško govorečo stranko in tako, da mu nudi večje možnosti za zaposlitev v tujini. Učiteljici nemščine navajata, da pouk nemščine dijake po enem letu učenja nemščine pripravi na sporazumevanje s strankami, na osnovno sporazumevanje v nemškem jeziku, ki je povezano z njihovim poklicem ter na uporabo raznih virov v tujem jeziku za opravljanje svojega poklica. Štiri učiteljice menijo, da pouk TJ prispeva k razvoju ključnih kompetenc za razvoj celostne usposobljenosti za poklic, saj so dijaki pri pouku TJ učili načrtovanja, vodenja in izvedbe projektnih nalog, kar jim bo pomagalo reševati problemsko zastavljene naloge.

KK naravoslovje: Pouk naravoslovja je prispeval k razvoju poklicnih zmožnosti bodočih avtoserviserjev, saj so naravoslovna znanja neposredna osnova za razumevanje strokovnih znanj(4).

Pouk naravoslovja je prispeval k razvoju ključnih kompetenc (zmožnosti), »ki vodijo do celostne usposobljenosti za poklic, sodelovanje v družbi, osebni razvoj in nadaljnje izobraževanje (4): Ves čas se povezujejo s stroko in velik del naravoslovnih ciljev iz kataloga KK realizirajo pri praktičnem pouku in strokovnih predmetih (4).

KK družboslovje: Ob uveljavljanju številnih novosti se zavedajo, da tudi KK družboslovje lahko prispeva k razvoju poklicnih zmožnosti. Načrtovanje različnih dejavnosti pri družboslovju omogoča razvijanje različnih spretnosti. V prihodnje bodo zato temu namenili več časa. Prve izkušnje kažejo še na dodatne možnosti pri načrtovanju medpredmetnih povezav.

KK športna vzgoja: Prispevek ŠV h poklicnim kompetencam vidijo v učenju sodelovanja v skupini ter razvijanju zdravega življenjskega sloga. Menijo, da so dijaki v programu AS bolj sproščeni in da se bolje počutijo. Niso prepričani, da ŠV vpliva na poklicno usposobljenost, poudarjajo, da je o tem težko govoriti pri le eni uri tedensko. ŠV bi lahko vplivala na blaženje posledic poklicne obremenitve, o tem se z dijaki pogovarjajo na začetku leta ali sproti.

Dijaki vedo, da jim znanja iz športne vzgoje pripomorejo pri večji vzdržljivosti in moči. Moč bodo potrebovali tudi v poklicu pri dvigovanju težjih predmetov. Učitelj jih na uporabnost znanj za poklic ni opozarjal, jim je pa razložil pomen znanja plavanja.

Spremljanje projektnega dela v okviru medpredmetno povezanega projekta

Metoda:

Opazovanje pouka je bilo izvedeno enkrat, in sicer pri predstavitvi projekta šole. Spremljani sta bili učiteljica angleščine in učiteljica nemščine, in sicer v 1. letniku v programu avtoserviser. Tema projektnega tedna je bila izdelava tujejezičnega slovarja. Profesorici sta izpeljali projektno delavnico z dvema skupinama dijakov, eno za nemščino, drugo za angleščino, sodelovala je učiteljica kemije. To opazovanje predstavljamo na opisni način, saj instrumentarija za opazovanje učne ure za tako obliko pouka ni primeren.

Rezultati z ugotovitvami:

Projekt sam je potekal najprej kot delo dijakov v delavnicah, kjer so dijaki

- dobili izročke, s pomočjo katerih so se spomnili in v slovenščini zapisali, kaj pomenijo simboli za nevarne snovi (povezava: kemija in slovenščina),
- v slovarjih poiskali ustrezne izraze v tujem jeziku,
- se dogovorili za strategijo izdelave plakate in si v skupini razdelili delo,
- izdelali plakat in si med seboj izmenjali tujejezične izraze za nevarne snovi.

Pri tem je nastal izdelek: trijezični slovar ob oznakah za nevarne snovi na plakatu. Izdelek so dijaki predstavili sošolcem in staršem naslednji dan, ko so imeli predstavitev v okviru projektnega tedna.

Cilji iz kataloga znanj za tuji jezik, ki so bili ob izpeljavi tega projekta uresničeni, so naslednji: Dijaki so

- tvorili besedila v ustreznih sporočanjških okoliščinah,
- grafično predstavili vsebino izdelkov v okviru svojega strokovnega področja,
- se sporazumevali na svojem poklicnem področju,
- pridobili strategije za delo z viri, podatki in gradivi,
- razvijali zmožnost za učinkovito vseživljenjsko učenje.

Projektno delo je temeljilo na dejavnostih, pri katerih so dijaki sodelovali ves čas trajanja delavnice, se odzivali in skupaj pripravili izdelek.

Spodbujanje k različnim dejavnostim

Za odgovor na to vprašanje so po intervjuju učitelji slovenščine, naravoslovja in tujih jezikov (N=13) izpolnili tabelo, ki je prikazana spodaj. Učitelji trdijo, da spodbujajo dijake k naslednjim dejavnostim (številke v tabeli pomenijo število učiteljev):

	Večkrat v uri	Enkrat na uro	Nekajkrat na mesec	Nekajkrat na leto
Opazovanje	8	4	1	
Primerjanje	5	5	3	
Razvrščanje		4	8	1
Raziskovanje		1	4	7
Napovedovanje in sklepanje	2	5	4	2
Dajanje primerov	10	3		
Analiziranje različnih možnih pogledov	1	7	4	1
Zavzemanje kritičnih pogledov na	2	4	7	

določene ideje in rešitve				
Iskanje ustvarjalnih rešitev in idej	3	3	5	2
Analiziranje napak	3	1	3	1
Delo z viri		1	9	3
Predstavljanje idej na različne načine	2	2	7	1
sodelovanje	9	1	2	1

Največkrat izpostavljene dejavnosti, h katerim spodbujajo večkrat v uri, so dajanje primerov, sodelovanje in opazovanje. K analiziranju različnih možnih pogledov spodbujajo ponavadi enkrat na uro. Pouk tako presega zgolj najnižje taksonomske ravni, čeprav bi ga glede na predznanje in osnovnošolski učni uspeh ter učne navade pravzaprav pričakovali. Nekajkrat na mesec pridejo na vrsto delo z viri, razvrščanje, predstavitev idej na različne načine in zavzemanje kritičnih pogledov na določene ideje in rešitve. Raziskovanje je dejavnost, ki jo spodbujajo najredkeje, le nekajkrat na leto.

Vključenost »integriranih ključnih kvalifikacij«

KK tuji jezik:

Sporazumevalne zmožnosti

Štiri učiteljice menijo, da to KK absolutno vključujejo v pouk TJ, saj je razvijanje sporazumevalne zmožnosti temeljni cilj KK tuji jezik. Ena učiteljica pa razloži, kako so to KK vključili v pouk TJ in sicer: »Dijaki so se učili, da ustrezno zapišejo besede in jih znajo prebrati, razumejo bistvo, razumljivo izgovarjajo in naglašajo besede, predstavljajo svoje delo (projektni teden), se vključujejo v razgovor in se spontano odzivajo ter uporabljajo komunikacijske strategije in da razumejo določene informacije.«

Socialne veščine

Vse spremljane učiteljice vključujejo to KK v pouk TJ prek sodelovanja v skupini in projektnega dela, ena pa še razlaga, da s svojim zgledom in z izrecnim opozarjanjem oz. razlago »lepega vedenja« v skupini.

(Informacijsko komunikacijska pismenost) IKT

Dve učiteljici vključujeta IKT v pouk TJ in sicer 2 uri mesečno, ki sta namenjeni izključno temu ter prek uporabe programa Autodata. Dve sta vključili IKT samo v projektnem tednu, ena pa uporablja IKT le v omejenem obsegu, ker v razredu nimajo na voljo računalnika in dostopa do interneta.

Učenje učenja

Tri učiteljice vključujejo to KK v pouk TJ načrtno, in sicer npr. prek pogovora z dijaki o tem, kako se učiti, kako delati povzetke, iskati pomembne informacij v besedilu, kako uporabljati slovar. Ena učiteljica navaja, da vključuje učenje učenja s svetovanjem dijakom, kako naj se učijo (besed, glasno branje, gledanje TV nadaljevanj v tujem jeziku). Ena pa navaja, da to KK vključuje načrtno in sistematično: s pogovorom o tem, kako se učiti, z dajanjem spodbude pri napredku dijaka, s samostojnim zastavljanjem kratkoročnih učnih ciljev s strani dijakov, z zapisovanjem tehnik učenja, z analizo teh zapisov in s povzetkom tehnik učenja.

Odgovornost do okolja

Štiri spremljane učitelje vključujejo to KK v pouk TJ, npr. v okviru projektnega tedna na temo nevarne snovi in na temo ekologija v avtoservisni stroki ali neposredno v delavnici prek pogovora učitelja z dijaki o ekološko nevarnih odpadkih. Ena učiteljica te KK ni vključila v svoj pouk.

Odgovornost do zdravja

Vse so vključile to KK, prek tem varnost pri delu, nega telesa, prek razgovora v delavnici o varnosti pri delu, nevarnih snoveh in skrbi za zdravje.

Podjetnost

Štiri učiteljice so to KK razvijale pri pouku TJ v projektnih tednih, medtem ko ena učiteljica te KK pri pouku TJ ni razvijala.

Projektno delovanje

So razvijale štiri učiteljice pri svojem pouku, ena pa ne.

Vseživljenjsko učenje

Tri učiteljice navajajo, da so to KK vključile v svoj pouk, in sicer s poudarjanjem na taki vrsti znanja, ki ga bodo dijaki lahko uporabljali kasneje v življenju, npr.: znanje tujega jezika, uporaba slovarjev, strpna komunikacija, navezovanje stikov, zmožnost samoocenjevanja in kritično ocenjevanje drugih in njihovega dela, varovanje svojega zdravja in zdravja drugih udeležencev delovnega procesa, skrb za okolje, s

spodbujanjem dijakov do pozitivnega odnosa do učenja. Dve učiteljici te KK nista razvijali pri pouku TJ.

KK naravoslovje:

Razvijanje komunikacijske spretnosti: predstavitev projektnega dela na projektnem tednu (4), predstavitev plakatov (2)

Razvijanje socialne spretnosti: v okviru projektnega dela na projektnih tednih (4)

Informacijska komunikacijska tehnologija: Ne: ni ustrezne opreme in časa za uporabo (3). Da: Priprava poročila (1).

Učenje učenja: Deloma (4): Učenje pravilnega opazovanja, pravilnega sklepanja na osnovi eksperimentano pridobljenih podatkov

Razvijanje odgovornosti do okolja: Da (4): Razvijanje odgovornosti do okolja je splošni usmerjevalni cilj naravoslovja in ga razvijajo pri vseh učnih sklopih

Razvijanje odgovornosti za zdravje in varnost pri delu: Da (4): Učna sklopa Delovanje človeškega telesa in Ohranjanje zdravja sta neposredno namenjena razvijanju odgovornosti za zdravje. Razvijanje odgovornosti za varnost pri delu je splošni usmerjevalni cilj naravoslovja in ga uresničujemo pri eksperimentalnem delu.

Razvijanje zmožnosti podjetnosti: Da (4): Pri načrtovanju dejavnosti v projektnih tednih (4)

Razvijanje zmožnosti projektnega oz. podjetnega delovanja: Da (4): Pri načrtovanju dejavnosti v projektnih tednih (4)

i. Načrtovanje vseživljenjskega učenja, kariere: Ne (4): Nimamo potrebnih znanj, ni časa (4)

KK matematika:

Iz opazovanj učnih ur se da ugotoviti, da se IKK realizirajo z različnimi oblikami, načini dela, pristopi, organizacijo pouka ter predvsem s kakovostjo odnosa učitelj – dijak. Pri vseh urah je bil poudarek na razvijanju komunikacijskih spretnosti in socialnih veščin, pri dveh projektno delovanje in učenje učenja in pri eni vseživljenjsko učenje in podjetnost.

KK družboslovje:

Pri pouku načrtno gradijo tudi samozavest dijakov in jih vodijo k praktični uporabi znanja. Če je možno, se pouka lotevajo problemsko, razvijajo kulturo sodelovanja, poslušanja, dialoga, spodbujajo dijake, da ob aktualni problematiki poiščejo argumente za in proti. Skozi proces so razvijali komunikacijske spretnosti.

Pomembno se jim zdi sprotno odzivanje na tisto, kar se dogaja. Ob tem vsi skupaj gradijo odnose (socialne spretnosti) in krepijo vrednote sobivanja. pomembno se jim zdi sprotno reflektiranje – vsaj ta živost vpliva na njihovo zavedanje pomena tistega, kar se (na)učijo. Za večjo uporabo IKT je ovira neustrezna opremljenost in tudi organizacija pouka. Ekologijo so obravnavali v projektnem tednu in tudi sproti. Iz pogovora ob portfoliu učitelja - mapi priprav je razvidno, da dijake večkrat spodbuja k analiziranju različnih novih pogledov in zavzemanju kritičnih pogledov.

IZVAJANJE INTEGRIRANIH VSEBIN NARAVOSLOVJA

Inštrumentarij:

Voden intervju z učitelji naravoslovja, učitelji strokovnih predmetov, učitelji praktičnega pouka in tremi naključno izbranimi dijaki.

Realizacija integriranih učnih sklopov

Katalog znanj KK naravoslovje ima v predmetniku obseg 132 ur, od tega jih 66 poteka kot »predmet« naravoslovje, ostalih 66 pa je integriranih v vsebinske sklope. Integrirani učni sklopi so : snovi, raztopine, kovine, energijske pretvorbe, bionika, poleg kemijske terminologije, uporabe laboratorijskega inventarja in znakov za nevarne snovi....

Realizacija učnega sklopa **Snovi** npr. (zmesi, čiste snovi, kristali, amorfne snovi,.....)

Uvod so realizirali pri naravoslovju (4). Nadaljevanje: pri praktičnem pouku so dijaki razvrščali snovi po kriterijih pri spoznavanju delavnice avtomobila (4). V enem primeru sta učitelja skupaj izpeljala uro, pri ostalih pa so učitelji naravoslovja skupaj z učitelji praktičnega pouka pripravili delovne liste, ki so jih skupaj vrednotili (3).

Primer:

Dijaki so izpolnjevali delovni list o nevarnih snoveh, s katerimi se srečujejo v delavnici in vsakdanjem življenju (ob spoznavanju snovi pri SP1 (skupna poglavja strojništva, op. T.K.) – skozi vse leto). V dveh primerih so ta učni sklop deloma realizirali na projektnem tednu.

Realizacija učnega sklopa **Raztopine:**

Uvod pri naravoslovju, pri praktičnem pouku priprava raztopin za pranje avtomobila, razredčevanje, merjenje pH (3), kisline in baze pri spoznavanju akumulatorja, varno delo s kislinami in bazami (4).

Pri SP1: elektroliti – izvedba samostojnega eksperimentalnega dela (1), Priprava raztopin, merjenje električne prevodnosti pripravljenih raztopin, - demonstracija (1), simulacija delovanja akumulatorja (2), navezava na varno delo s kislinami in bazami (4).

Realizacija učnega sklopa **Kovine:**

Na vseh šolah so ta učni sklop v celoti realizirali pri SP1.

Učitelj naravoslovja je pripravil eksperimentalno vajo za ugotavljanje lastnosti kovin (2).

Učitelj naravoslovja in učitelj SP1 sta skupaj izpeljala uro na temo korozije kovin (1). Učitelj naravoslovja izpeljal demonstracijo na temo prevodnost kovin in korozija železa (1).

Realizacija učnega sklopa **Energijske pretvorbe:**

Na dveh šolah načrtujejo realizacijo tega sklopa v naslednjem šolskem letu.

Na dveh šolah so realizirali pri BDM (bencinski in dizelski motorji) , pri obravnavi motorjev z notranjim izgorevanjem.

Realizacija učnega sklopa **Bionika**:

Na vseh šolah so jo realizirali v času projektnih tednov.

Uvajanje kemijske terminologije, uporabe laboratorijskega inventarja in znakov za nevarne snovi

Realizacija je potekala skozi vse šolsko leto pri naravoslovju, praktičnem pouku, SP1 in BDM (4). Predvsem pri izvajanju samostojnega eksperimentalnega dela in spoznavanju nevarnih snovi, ki jih dijaki srečujejo pri svojem bodočem poklicu.

Smiselnost integracije naravoslovja

Vsi učitelji naravoslovja, praktičnega pouka in dijaki ocenjujejo, da je integracija smiselna. Učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka zelo pozitivno ocenjujejo sodelovanje z učitelji naravoslovja. Menijo, da na takšen način ne prihaja do podvajanja snovi. Integrirane naravoslovne vsebine so po njihovem mnenju neposredna podlaga za obravnavo strokovnih vsebin in so na tak način strokovne vsebine tudi bolj približane dijakom.

Iz intervjujev z dijaki je razvidno, da pouk integriranih vsebin v strokovnih predmetih prinaša večjo dinamiko dela, več dejavnosti in aktivnega pouka. Dijaki si želijo še več eksperimentalnega dela in dejavnosti, pri katerih so lahko aktivni. Pri SP1 in BDM omenjajo, da razen integriranih vsebin naravoslovja ostale vsebine podajajo učitelji v obliki predavanja.

Učitelji naravoslovja (4) menijo, da so predlagani vsebinski sklopi za integracijo primerni in omogočajo oblikovanje zaključenih učnih sklopov v povezavi s strokovnimi predmeti. V večini primerov so uvod v integriran učni sklop realizirali pri naravoslovju. Velik del ciljev povezujejo spiralno, večkrat na različnem zahtevnostnem nivoju in v povezavi s različnimi strokovnimi vsebinami.

Povzetek o integraciji vsebin naravoslovja

Iz intervjujev z učitelji in dijaki lahko povzamemo, da pouk naravoslovja poteka v veliki meri zelo aktivno. Dijaki vidijo umeščenost naravoslovja v njihov poklic in ocenjujejo, da so ta znanja potrebna, tako za opravljanje poklica kot za njihovo vsakdanje življenje. Večina naravoslovnih vsebin usvojijo že v šoli in doma niso obremenjeni z dodatnim učenjem, razen tik pred pisnimi preizkusi znanja. Vsi so mnenja, da so dovolj dobro seznanjeni s pogoji, ki jih morajo doseči za določeno oceno.

Učitelji naravoslovja, praktičnega pouka in strokovnih predmetov zelo pozitivno ocenjujejo sodelovanje in so mnenja, da bo to sodelovanje še bolj intenzivno v prihodnjem šolskem letu. V letošnjem šolskem letu so zaradi težav v organizaciji izpeljali le majhen del ur skupaj. Za realizacijo ostalih ciljev so učitelji naravoslovja skupaj z učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka načrtovali, sodelovali pri

izboru in pripravi dejavnosti za dijake, pripravi delovnih listov in primerov nalog za vrednotenje, izvajali pa so učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka sami. Spremljava je pokazala, da učitelji težijo za tem, da čim večji meri upoštevajo navodilo za izvedbo integriranih vsebin, ki je zapisano v KZ za naravoslovje. *»Integracija ciljev splošnega izobraževanja v strokovnoteoretično izobraževanje mora biti izpeljana tako, da nastane nova dopolnjena in zaključena celota. To pomeni, da se morajo cilji splošnega izobraževanja smiselno nadgrajevati in dopolnjevati s cilji strokovnoteoretičnega izobraževanja. Zato je nujno, da učitelj strokovnoteoretičnega predmeta pri integraciji skupaj z učiteljem naravoslovja sodeluje pri načrtovanju in izvajanju integriranih vsebinskih sklopov. Integrirane vsebinske sklope morata oba učitelja načrtovati in izvajati timsko, enako velja tudi za proces vrednotenja in ocenjevanja doseženega znanja. Oba učitelja morata pri integraciji upoštevati vse cilje, ki so zapisani v obeh katalogih znanj, in jih operacionalizirati tako, da se cilji in načrtovane dejavnosti smiselno dopolnjujejo.«*

ZAKLJUČNI KOMENTARJI O POSAMEZNIH KK

KK matematika

V spremljavi se je pokazalo, da ima zelo pomembno vlogo pri spremembah pouka matematike izobraževanje učiteljev. Ustreznejše razumevanje sprememb, ki jih prinaša katalog znanja za matematiko, imajo učitelji, ki so dalj časa in bolj poglobljeno sodelovali pri pripravi kataloga znanja oziroma so se udeležili celotnega programa usposabljanja. Gre za pojmovanje matematičnih kompetenc, ki so definirane v katalogu znanja in za njihov pomen pri pouku matematike ter za bistvene poudarke, ki jih prinaša katalog znanja: diferenciacija, povezovanje, uporaba tehnologije in nova vloga učitelja matematike. Glede na ugotovitev, da dijaki učiteljem matematike zaupajo, cenijo njihov odnos ter sprejemajo načine dela, je toliko pomembnejše, da učitelji s svojimi stališči vodijo dijake k usklajenemu razvoju vseh matematičnih kompetenc.

Ena največjih pomanjkljivosti, na vseh šolah, je neustrezna tehnološka opremljenost za pouk matematike. Ni ustreznih pogojev, da bi učitelji matematike lahko realizirali vse cilje iz kataloga znanj in učencem omogočili razvijanje vseh kompetenc. Na šolah ni grafičnih računal, ki naj bi bila osnovni pripomoček pri pouku matematike od prvega letnika SPI naprej.

Pri spremljavi se je pokazala tudi pomanjkljiva usposobljenost kolektivov za učinkovito timsko delo. Po mnenju učiteljev, bi bilo treba gradnji tima in izvajanju timskega dela v prihodnje posvetiti več pozornosti in časa.

KK športna vzgoja

Poskusni program Avtoserviser je ključni kvalifikaciji športna vzgoja namenil eno uro tedensko. Tisto, kar smo predvidevali, se je v spremljavi tudi potrdilo, to je, da je za uresničevanje ciljev in doseganje standardov iz pripravljenega Kataloga znanj na voljo premajhno število ur. Katalog znanj smo sicer poskušali prirediti razpoložljivim uram, a spremljava kaže, da so tudi tako zastavljeni cilji in standardi znanj težko dosegljivi.

Prav vsi udeleženci spremljave, učitelji in dijaki, so zatrjevali, da je ur premalo. Učitelji niso mogli dosegati ciljev in standardov znanja. Na šoli, kjer so dobili dodatno uro ŠV iz fonda ur prostega kurikula, tako velikih težav nimajo, a bi si kljub temu želeli tri ure tedensko. Učitelji zatrjujejo, da zaradi tega tudi ne morejo načrtovati in izpeljati medpredmetnih povezav. Prav tako izpuščajo teoretične vsebine. Zavedajo se pomena športne vzgoje za preprečevanje, odpravljanje in blaženje enostranskih poklicnih obremenitev, a dijakov ne morejo dovolj opremiti z ustreznim znanjem, ki bi jim to omogočilo. Športna vzgoja vsekakor prispeva h poklicnim kompetencam, a je temu treba posvetiti več časa. Pri tako zastavljenem predmetniku je premalo časa za pridobivanje športnih znanj, predvsem praktičnih, ki bi lahko pripomogla dijakom pri njihovem bodočem poklicu.

Dijaki so športno vzgojo ocenili kot zelo potrebno in jim ena ura nikakor ni dovolj. Tudi dijaki z dvema urama bi si želeli več športa, saj se le tu lahko sprostijo in razvedrijo. V glavnem poznajo potrebnost športnih znanj, še premalo pa njihovo nujnost za poklicno pot.

Katalog znanj se je pokazal za ustreznega pri načrtovanju. Cilji in standardi znanj so učiteljem v pomoč pri načrtovanju dela na letni in sprotni ravni. Učno ciljna naravnost je še vedno premalo upoštevana. Učitelji ciljev dijakom ne predstavljajo, seznanijo jih z vsebino ure.

Medpredmetne povezave še niso zaživele, poskusi potekajo v glavnem na športnih dnevih in projektnih tednih. Ob poskusih povezovanja bi si učitelji želeli več podpore vodstva šol.

Ob slabših prostorskih pogojih je najbolj omejujoča zadeva velikost vadbene skupine. Pri ocenjevanju ŠV ni problemov, razen v enem primeru, ki so ga izpostavili dijaki. Učitelji seznanijo dijake s kriteriji večinoma ustno, le v enem primeru so jih tudi zapisali.

Povzetek: več ur ŠV, najraje tri; medpredmetne povezave še ne živijo, ni povezav z drugimi predmeti pri načrtovanju; ocenjevanje ni problematično; Katalog znanj bi bil ustrezen ob večjem številu ur na teden.

KK tuji jezik

Usposabljanje učiteljic angleščine in nemščine, ki poučujejo v programu avtoserviser, nam je omogočilo intenzivno in poglobljeno spremljanje njihovega dela na zgoraj navedenih področjih. Tako lahko ugotovimo, da so se učiteljice dobro seznanile s katalogom za pouk KK tuji jezik še pred začetkom izvajanja pouka, zasnovale učne priprave v skladu s cilji pouka iz kataloga in v skladu z izvedbenim kurikulumom šole in si pripravile učno gradivo. Pri tem jim je bil stik z ostalimi učiteljicami v programu in s svetovalkama v strokovno podporo. Med samim poukom so učiteljice izhajale iz predznanja dijakov ter navezovala učno snov in cilje v skladu z medpredmetnimi dogovori z učitelji strokovno teoretičnih predmetov in praktičnega pouka. Kot uspešno obliko pouka, kjer so dijaki razvijali tudi ostale integrirane KK, se je izkazala projektna oblika dela. Ta se je izkazala kot učinkovita metoda pouka TJ tudi zaradi manjšega števila dijakov. Vse učiteljice bi nov način poučevanja in preverjanja lahko izvajale še bolj učinkovito, če bi bili razredi manjši. Preverjanje znanja dijakov je bilo izvedeno v različnih oblikah in metodah, bilo pa je v funkciji dajanja povratne informacije dijakom in ugotavljanja njihovega učnega napredka. Ocenjevanje je pri ustni obliki potekalo na podlagi opisnih kriterijev, pisno ocenjevanje pa opisnih kriterijev ni imelo. Izpeljan pouk TJ (nemščine) kot 2. TJ (33 ur) je pokazal, da je kljub majhnemu številu ur možno doseči določene cilje pouka iz kataloga tudi pri začetnem pouku TJ v triletnem

poklicnem programu. Ugotavljamo tudi, da pouk TJ učinkovito pripomore k razvoju poklicnih zmožnosti in v veliki meri k razvoju integriranih ključnih kompetenc. Učiteljice angleščine in nemščine so dobro seznanjene s katalogom KK tuji jezik za program avtoserviser

Opredelitev ciljev v katalogu je ustrezna, saj so bili zadani cilji doseženi.

Učiteljice TJ so bile na pouk dobro pripravljene. Pripravile so načrte po učnih sklopih, timsko načrtovale na ravni kolektiva in medsebojno usklajevale načrte učnih sklopov znotraj šolskega aktiva in med aktivni šol, ki so izvajale program

Za pouk TJ so bili uporabljeni potrjeni učbeniki. Ti so predstavljali ogrodje pouka.

Učiteljice pa so same pripravile gradivo, ki je namenjeno izključno bodočim avtoserviserjem.

Projektno delo se je izkazalo kot ustrezna oblika pouka v tem programu, saj spodbuja avtonomno učenje, sodelovanje med dijaki in medpredmetno povezovanje znanja, pri tem pa razvija večino integriranih KK

Za sodobne oblike in načine pouka, kot ga predvideva nov program, je pri pouku TJ nujno potrebna izvedba vsaj nekaj ur pouka v manjših skupinah (do 15) ali pa v strnjjenih oblikah pouka.

Za bolj kvaliteten pouk TJ je nujna boljša opremljenost učilnic z učnimi viri in opremo. Izvedba pouka TJ kot 2. TJ s 33 urami iz odprtega kurikuluma šole – v povezavi s praktičnim poukom - se je izkazalo kot zelo uspešna, saj je šlo za na dijaka osredinjen pouk in za uresničitev učnih ciljev, ki so vezani izključno na bodoče delo avtoserviserja.

Motiviranost dijakov za učenje TJ pri izvedenem pouku TJ ocenjujemo kot visoko.

Učiteljice TJ so se poglobljeno in načrtno ter po sodobnih načelih lotile preverjanja in ocenjevanja znanja.

Kljub velikemu časovnemu in strokovnemu vložku učiteljic pri pripravi in izvedbi pouka TJ v programu avtoserviser ugotavljamo, da je motiviranost učiteljic za nadaljnje delo visoka.

KK slovenščina

Nekatera vprašanja v zvezi z načrtovanjem, izvedbo in vrednotenjem ostajajo odprta:
Načrtovanje:

- kako v kolektivu razvijati odnos do sporazumevalne zmožnosti pri dijakih; konkretno – kako neposredno uvajati in razvijati strategije branja, strategije poslušanja ...
- vzpostaviti večjo povezavo ciljev in dejavnosti s ključnimi zmožnostmi/kompetencami
- v izvedbenem kurikulumu zapisati ključne zmožnosti, da bodo pregledne (npr. če razvijamo ključno zmožnost IKT, naj bo tudi na nek način zapisano)
- problem učbenikov, ti so pripravljene za UN iz leta 1998, in sicer so vsebine razporejene po letnikih; morda bi razmišljali o pripravi gradiv za pridobivanje znanja hkrati pri več predmetih
- kako obravnavati umetnostna besedila, kako jih čim bolj vključiti tudi v projektne tedne, da je poudarjena kulturna, etična, socialna sestavina pouka

Izvedba:

- z učenci natančno dogovoriti cilje pouka, načine neposrednega dela in zahteve

- poudariti njihovo vlogo v procesu pouka, da se poveča tudi njihova odgovornost
- navajati učence na opazovanje drugih in lastnih besedil, na prepoznavanje napak in na odpravljanje teh napak
- navajanje na smiselno povezovanje znanja slovenščine z drugimi predmeti, kot posledico pričakujemo večjo motivacijo, interes in tudi zadovoljstvo
- kritična presoja odnosa do jezika, do predmeta, do poklica

Vrednotenje:

- jasno postavljeni kriteriji za spremljanje napredka pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti posameznega učenca
- navajanje učenca na samoevalvacijo, da se bo zavedal svojih močnih področij in jih pri delu tudi smiselno uporabil
- pripraviti opisnike za sprotno in končno ocenjevanje ter vrednotenje izdelkov učencev
- razmisliti in pripraviti predloge za spremljanje in vrednotenje ključnih zmožnosti/kompetenc pri posameznem učencu.

POVZETEK IZSLEDKOV SPREMLJANJA

Po prvem letu spremljanja uvajanja ključnih kvalifikacij lahko opazimo določene premike v smer, ki so jo načrtala izhodišča. Ob tem ugotavljamo, da so učitelji in šole naleteli na določene objektivne ovire, zaradi katerih vse (teoretične) novosti iz izhodišč še ne funkcionirajo v praksi. To so premajhna seznanjenost ter sprejetje filozofije prenove in kompetenčnega pristopa, premajhna usposobljenost za timsko delo, zelo zapleteno načrtovanje urnikov zaradi istočasnega poučevanja v ostalih, neprenovljenih programih, nezadostna opremljenost v nekaterih predmetih, (npr. matematika), v določenih primerih preobsežni katalogi znanj oz. premajhen urni obseg »predmeta«.

V pilotnem izvajanju programa avtoserviser je v primerjavi z neprenovljenimi programi zaznati več fleksibilnosti, več povezovanja splošnih in strokovnih oz. praktičnih vsebin, več skrbi za razvoj kompetenc, ki jih ne razvija samo en šolski predmet; zaživel je tudi timsko načrtovanje dela, ponekod celo timska izvedba posameznih učnih sklopov. Vseh ciljev ni bilo mogoče uresničiti. Osredotočenost na dijaka se je pojavljala skozi bolj aktivne pristope, ki so popestrili zelo pogosto frontalno obliko predavanj.

Razlike glede na pouk v neprenovljenih programih obstajajo, kljub temu, da se naravnost učiteljev (še) ni bistveno spremenila. Omenjajo timsko sodelovanje pri načrtovanju in izvedbi, občasno sodelovanje učiteljev splošnoizobraževalnih predmetov pri praktičnem pouku v delavnici. Učitelji zdaj bolje poznajo vsebinski in ciljni pristop svojih kolegov, lažje poiščejo skupne točke, lažje se uskladijo. Večina v pogovorih pove, da povzamejo snov, da objavijo kriterije za oceno, da pojasnijo oceno.

Šole ključnih kvalifikacij večinoma niso uvrščale v odprti kurikulum, z nekaj izjemami, s katerimi so ustregli potrebam delodajalcev (jezik stroke), pa tudi kot korektiv premajhnemu številu ur v primerjavi z ostalimi programi (športna vzgoja, matematika).

Ocenjevanje znanja je potekalo »po starem« - novosti bo omogočil šele nov pravilnik o ocenjevanju.

Medpredmetne povezave, ki so po mnenju dijakov malokdaj vidne, so posledica skupnega načrtovanja, integriranosti določenih delov »splošnega znanja« v različne strokovne sklope in nove oblike pouka – projektnih tednov.

Predvsem v naravoslovju, kjer je integracija vsebin in ciljev tudi formalno najbolj vidna, ugotavljajo, »da je integracija smiselna. Učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka zelo pozitivno ocenjujejo sodelovanje z učitelji naravoslovja. Menijo, da na takšen način ne prihaja do podvajanja snovi. Integrirane naravoslovne vsebine so po njihovem mnenju neposredna podlaga za obravnavo strokovnih vsebin in so na tak način strokovne vsebine tudi bolj približane dijakom. Pouk integriranih vsebin v strokovnih predmetih prinaša večjo dinamiko dela, več dejavnosti in aktivnega pouka. Dijaki si želijo še več eksperimentalnega dela in dejavnosti, pri katerih so lahko aktivni. Pri strokovnih sklopih SP1 in BDM omenjajo, da razen integriranih vsebin naravoslovja ostale vsebine podajajo učitelji v obliki predavanja. Velik del ciljev povezujejo spiralno, večkrat na različnem zahtevnostnem nivoju in v povezavi s različnimi strokovnimi vsebinami. Pouk naravoslovja poteka v veliki meri zelo aktivno. Dijaki vidijo umeščenost naravoslovja v njihov poklic in ocenjujejo, da so ta znanja potrebna, tako za opravljanje poklica kot za njihovo vsakdanje življenje.

Učitelji naravoslovja, praktičnega pouka in strokovnih predmetov zelo pozitivno ocenjujejo sodelovanje in so mnenja, da bo to sodelovanje še bolj intenzivno v prihodnjem šolskem letu. V letošnjem šolskem letu so zaradi težav v organizaciji izpeljali le majhen del ur skupaj. Za realizacijo ostalih ciljev so učitelji naravoslovja skupaj z učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka načrtovali, sodelovali pri izboru in pripravi dejavnosti za dijake, pripravi delovnih listov in primerov nalog za vrednotenje, izvajali pa so jih učitelji strokovnih predmetov in praktičnega pouka sami.

Kaže, da ključne kvalifikacije prispevajo k razvoju poklicnih zmožnosti, saj so pogosto osnova strok. Včasih jih učitelji vidijo tudi v vlogi medijev, s pomočjo katerih opremljajo dijake za uspešen start v poklicno in samostojno osebno življenje. Kakšen bo celostni učinek uvedbe KK, bo mogoče soditi šele nekaj let po zaključnem izpitu prve generacije.

Eden od temeljnih namenov te spremljave bi moral biti odgovor, s katerim bi ali potrdili usmeritev, da že v času poskusne izvedbe prvega programa začenjamo z izvajanjem novih programov, ali pa zahtevali zaustavitev te prakse, dokler poskusni program ne dokaže, da je model primeren za bolj množično uvajanje v slovenske poklicne šole.

Menimo, da kaže podpreti pripravo novih programov in pilotno uvajanje novih rešitev. Trenutno stanje po končanem prvem letu kaže na drobne premike v načrtano smer, žal ob nespremenjeni velikih ovirah. Zato morajo biti tudi novi programi deležni približno enake strokovne podpore kot pilotne šole programa avtoserviser. Zavedati se moramo, da je bil program avtoserviser nadstandardno podprt z usposabljanji vseh vrst, kakršnega ali še izdatnejšega bi morali zagotoviti tudi udeležencem v novih programih. Ne gre zanemariti dejstva, da so učitelji nekaterih pilotnih šol v krepkem deležu soavtorji novih rešitev, pa tudi programa, kar je uvajanje olajšalo. Pri prenašanju filozofije Izhodišč, izkušenj in modelov v druge programe, v katerih so učitelji doslej zgolj površno seznanjeni z dogajanjem ob uvajanju novega programa, se moramo tega venomer zavedati. Že tako kaže, da brez zagotovljenih organizacijskih pogojev in dovolj velike kritične mase, ki podpira spremembe, uspešne implementacije Izhodišč ne bo. Povečati bo treba usposabljanje učiteljev, opremiti šole s sredstvi, ki jih predvidevajo katalogi znanj, bolje usposobiti kolektive za timsko načrtovanje in da jim potem izvedbo tovrstnih timskih načrtov zares omogočiti (ob robnih pogojih, kot so urnik, kadri, normativi, financiranje, itd.). To je morda najpomembnejše sporočilo na tej poti učenja (tudi iz lastnih napak). Sicer bodo ideje iz Izhodišč zgolj muha enodnevnica.

PRILOGE so zbrane na ZRSS pri Tomažu Kranjcu.